

EGYETEMI DOKTORI SZAKDOLGOZAT
SZEGED, 1988 - 1989.

A GYAKORLÓISKOLAI SZAKVEZETŐ MUNKÁJA
AZ OROSZ SZAKOS TANÁRJELÖLTEK KÉPZÉSÉBEN

KÉSZÍTETTE: PUSZTASZERI MIKLÓSNE
SZAKVEZETŐ TANÁR

JGYTKF I.SZ.GYAKORLÓ
ALTALÁNOS ISKOLA

SZEGED
ÁPRILIS 4. ÚTJA 6-8.

TARTALOMJEGYZÉK

Fejezet	Cím	Lap
	Tartalomjegyzék	1
I.	BEVEZETÉS	3
II.	PROBLÉMATÖRTÉNETI ELEMZÉS	7
II/1.	Az általános iskolai tanárképzés kialakulása és fejlődése	7
II/2.	A gyakorló általános iskola kialakulása	11
II/3.	Gyakorlóiskolai tapasztalatok a tanárképzésben	14
II/4.	A gyakorlati képzés rendszere a Tanárképző Főiskolán	19
III.	A GYAKORLÓISKOLAI SZAKVEZETŐ TANÁR FELADATAI ÉS MÓDSZEREI A TANÁRKÉPZÉSBEN	34
III/1.	A szakvezetői felelősség a nyelvtanulásban	34
III/2.	A szakvezető tanár feladatai	36
III/3.	A szakvezetői munka hagyományos modellje	38
III/4.	A tematikus tervezés hagyományos modellje. A tanárjelöltek tevékenységi formái a gyakorlóiskolában a VI. félévben.	45
III/5.	Az I - IX. foglalkozás tematikája	45
IV.	MIKROTANÍTÁSOK A JELÖLTKEPZÉS HATEKONYSÁGÁNAK NÖVELÉSE ÉRDEKÉBEN	59
IV/1.	Nemzetközi tapasztalatok	59
IV/2.	A mikrotanítás helye a pedagógusképzésben	71
IV/3.	Mikrotanítás Magyarországon	73
IV/4.	A mikrotanítás alkalmazásának általános lehetősége	75
IV/5.	A mikrotanítás alkalmazása - orosz nyelvből - gyakorlóiskolánkban	76

Fejezet	Cím	Oldal
IV/6.	A VI. félévi hagyományos és új modell a gyakorlaton	84
IV/7.	A vizsgatanítást megelőző mikrotanítási témák	87
IV/8.	A mikrotanítás alkalmazásának tapasztalatai	88
IV/9.	Zsótér Klára hallgató mikrotanítási tervezete	90
V.	ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, A JÖVŐ TENDENCIÁI	93
	Irodalom jegyzék	95

I. BEVEZETÉS

Napjainkban, a gyors társadalmi változások korszakát éljük. Egyes - nálunk fejlettebb - társadalmi struktúrákban a tudományos-technikai forradalmat meghaladóan, az információs forradalom zajlik.

A sok viharon és változáson keresztülment magyar oktatásügy csak a permanens megújulás és fejlődés eredményeként felelhet meg a kihívásoknak, az újra és újra fogalmazódó, szüntelenül változó igényeknek.

A sokszor deklarált és áhított társadalmi megújulás elképzelhetetlen magas színvonalú "végterméket" formáló, gyűrő, hatékonyan fungáló oktatási-oktatói szervezet nélkül. Ebben a rendszerben kiemelkedő szerepe és jelentősége van az általános iskolai oktatásnak, amelynek a fontossága nemcsak a tudás megalapozásában, hanem az erre való igény felkeltésében, a készségek fejlesztésében van.

Nem kétséges az, hogy az általános iskolai oktatás hatékonyságának egyik lehetősége az, hogy olyan pedagógusok végezzék e területen az oktató-nevelő munkát, akik nehéz, sokszor mostoha körülmények között alkalmasak a magas színvonalú tudásnak és anyagnak az átadására. Képesek az alkotó légkör megteremtésére, megfelelő és alkalmas módszerekkel a tanítás - tanulás folyamatának irányítására.

A tanárképzés korszerűsítése, hatékonyságának fokozása,

rendszeresen visszatérő problémát fogalmaz meg, gondot jelent valamennyi résztvevő számára.

A gyakorlóiskola szerepe bő évszázadnyi időtartamban jelentősen járult hozzá a hallgatók képzéséhez. Különösen a polgári iskolai - majd ezt követően az általános iskolai tanárképzésben.

Középpontba került az a követelmény, hogy az igényes szaktárgyi, pedagógiai, pszichológiai ismeretekre építve, megfelelő szintű gyakorlati képzésben részesítsük a tanárjelölteket.

A gyakorlóiskola a tanárképzésben kiemelkedő szerepet tölt be. Meglátható, milyen eredményességgel folyt a képzés a szaktanszékeken. A hallgatók itt bizonyosodhatnak meg arról, jól választottak-e pályát, itt érzékelhetik először, hogy az általuk kitűzött elképzeléseknek meg tudnak-e felelni.

Döntő a gyakorlóiskolában eltöltött időszak a hivatásra való nevelés területén is.

A szakvezető tanár felelőssége itt a legnagyobb mérvű: segíteni, buzdítani, példát mutatni.

Megmutatni a pálya szépségeit, gondjait, úgy, hogy megfelelő gyakorlati ismeretekre, készségekre tegyen szert a hallgató, és lássa szépnek a pedagógus pályát.

A szakvezető tanár kulcsszerepet tölt be a tanárképzés-

ben. Ismernie, tudnia kell mindazt, amit a hallgatók a szaktárgy, a pedagógia, a pszichológia területén elsajátítottak, mielőtt a gyakorlati munkát megkezdenék.

Fel kell tudni idéztetni a hallgatókkal mindazt, ami előtanulmányaikból szükséges a gyakorlati munkához, de nem általánosságban, hanem a tanítandó szaktárgy tükrében.

Meg kell láttatni velük, elemeztetni, tudatosítani bennük azt a tanítási-tanulási, nevelési-oktatási folyamatot, amelynek, a tanulókkal együtt, ők maguk is aktív részei lesznek.

Ki kell alakítani bennük a felkészülésnek, tervezésnek a legcélszerűbb, leglogikusabb rendjét.

Ezt követően a szakvezetőnek olyan példaanyagon kell bemutatni az általános iskolai szaktárgyi anyagot, amely biztos alapot tud nyújtani a hallgatóknak, hogy ők maguk is eredményes órát tudjanak tartani.

Nem kevésbé jelentős a szakvezetőnek az a tudatos tevékenysége sem, amellyel elemzi a jól előkészített, megtervezett és bemutatott tanítási órát. Itt juthat hozzá a hallgató ahhoz a készséghez, amelynek segítségével tudatosan kapcsolja össze az elméletet a gyakorlattal.

A felsoroltak is jelzik, hogy ebben a témakörben, rendszeresen vizsgálódást, kutatómunkát, elemzést kell folytatnunk.

Azt a célt tűztük ki, hogy:

- megvizsgáljuk, milyen hatékonyságú napjainkban az általános iskolai tanárképzésben a gyakorlóiskolai szakvezető tanár munkája az orosz nyelv területén
- rövid problémátörténeti elemzéssel szívesen kapcsolódunk a klasszikusnak számító elődeinkhez, úttörő munkájukhoz
- a disszertációban jelentős szerepet szánunk annak, hogy bemutassuk az orosz-szakos tanárjelöltek gyakorlati képzésének jelenlegi rendszerét
- ezen tapasztalatokra támaszkodva, de új irányokat is keresve, a hallgatók felkészítésének hagyományos, eddig kialakított módszerei mellett egy mikrotanítási kísérletet állítottunk be a gyakorlati képzés hatékonyságának fokozása érdekében, az összefüggő tanítási gyakorlat első óráihoz, illetve a zárótanításhoz kötődően
- a jövő tendenciáinak összefoglalásával azt igyekeztünk bemutatni, hogyan kell a szakvezető munkájában a jól bevált hagyományos képzést megerősíteni, illetve kaput nyitni az új megoldások, tendenciák felé.

II. PROBLÉMATÖRTÉNETI ELEMZÉS

1. Az általános iskolai tanárképzés kialakulása és fejlődése

Az általános iskolai tanárképzés kialakulása egy hosszabb fejlődési folyamat következménye, amely szorosan összefügg és elválaszthatatlan része a hazai közoktatás változásainak, történetének.

A jelenlegi általános iskolai oktatási rendszerünk a polgári iskolai képzésből alakult ki, így szinte természetes következmény, hogy az általános iskolai tanárképzés a polgári iskolai tanító - később tanárképzésből - jutott el a mai képzés szervezeti formáihoz.

Az 1868. évi XXXVIII. számú törvénycikk a népoktatási alaptörvény, amely létrehozta a polgári iskolát, de egy lényeges dologról megfeledkezett: az itt oktató tanárok képzéséről. Némileg enyhíti a hiányosságot az, hogy a törvénycikk 103. szakasza meghatározza azt, hogy milyen feltételek megléte szükséges ahhoz, hogy valaki ebben az intézményben taníthasson.

1873-ban a budai tanítóképzőben, valamint a műegyetem régi épületében sor kerül a polgári iskolai tanítóképzés megindítására. Az elsőnek Zircen Janka, az utóbbinak Gertyánffy István lesz az igazgatója.

1873-79 között nem volt önálló gyakorló iskolája a polgári iskolai tanítóképzőnek. A tanítási gyakorlatokat a

fővárosi polgári iskolákban szervezték. Azonban az oktatók, a képző vezetői már az első évek tapasztalataiból leszűrték, hogy jól felkészült, kellő gyakorlattal rendelkező tanítókat, csak úgy tudnak kibocsájtani, ha önálló gyakorlóiskolában biztosítják a gyakorlati képzést.

1879 szeptemberében TREFORT ÁGOSTON vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelete alapján épült fel, és kezdte meg tevékenységét

a PEDAGOGIUM -ban a fiú,

az ERZSÉBET NŐISKOLA -ban a lány

gyakorló polgári iskola Budapesten.

Négy évtizeden keresztül 1879-1919-ig közös igazgatóság irányítja a két intézményt.

Az I. kerületi Állami Elemi Tanítóképző igazgatója, egyben a gyakorló iskolákat is irányította, vezette, GYERTYÁNFFY ISTVÁN személyében.

Gyertyánffy és utódai is tudatosan törekedtek arra, hogy a gyakorló polgári iskola betöltse a "mintaiskola" jelleget. Ez a célkitűzés meghatározta a gyakorló polgári iskola oktató-nevelő tevékenységét, pedagógiai újító, kísérletező munkáját.

A tanárképző és a gyakorló iskola kapcsolatát Gyertyánffy így értékelte:

"Egyik a másiktól nem külön álló iskola, a viszony

közöttük bennső; a gyakorló iskolában a józan pedagógiai elvek megtestesülnek, a gyakorlóiskolai tanórák és képezdei tanárok folytonos eszmecseréi biztosítékot nyújtanak az összhangzatos együttműködésre..."

A tanárjelöltek tanítási gyakorlatain, az órák elemzésén megkívánták a tanárképző szaktanárainak, ill. az igazgatónak a jelenlétét is.

A tanárképzés 2 éves időtartamát, éppen a gyakorlati képzés intenzívebbé tétele érdekében 3 évre emelik. így a III. évre kevesebb elméleti tárgyat tettek, ezáltal a gyakorlati tanításokra több időt tudnak fordítani.

Minden szombaton módszertani értekezleteket tartottak mindkét intézet szaktanárainak részvételével, közös tanmenetet készítettek, stb.

E kapcsolat jellemző vonásait Gyertyánffy alakította ki, és ezek a sajátosságok a későbbiekben is meghatározóak maradtak.

A későbbi gyakorlati képzési útmutatók lényegében felhasználták a Gyertyánffy féle modellt.

Gyertyánffy utóda KISS ÁRON érintetlenül hagyta ezeket az elveket.

Am IMRE SÁNDOR már módosításokat követelt, 1919-ben elválasztotta a tanárképző és a gyakorló iskolák igazgatását egymástól, és a gyakorló iskola élére önálló igazgatót neve-

zett ki.

1928-ban SZENES ADOLF a Harmadik Tanügyi kongresszuson "A tanárképzés gyakorlati reformja" című előadásában kimondja:

"A gyakorlati képzés a tanárképzés elméleti szaktárgyaival egyenlő rangú tényező..."

1929-ben Szenes Adolf így jelöli meg a gyakorló iskola feladatát:

... "A gyakorló iskola feladata, hogy a tanárjelölt a főiskolán előadott nevelési elveket a gyakorlatban megvalósítva szemlélhesse, és kiváló gyakorlati szaktanárok szakvezetése mellett, a főiskolán szerzett pedagógiai ismereteket a való életbe átültetni megtanulja és begyakorolja..."

valamint,

... fontos feladata a gyakorló iskolának, hogy meggyőzze a jelöltet a tanári hivatás szépségéről...

Vagyis a gyakorló iskola olyan tanárokká avassa a hallgatókat, akik lelkesednek hivatásukért, szeretik a gyerekeket ...

A szakmai, módszertani felkészítést a gyakorló iskola tanárainak tudományos munkássága nagymértékben segítette.

Tanulmányaik, cikkeik mind a budapesti, mind a szegedi évek alatt jelentős értékei metodikai szakirodalmunknak.

Az 1929-1944 közötti évek jelentették a legtermékenyebb

alkotó tevékenységet.

1933-1944 között 12 évfolyamban jelent meg egy módszer-
tani kiadvány a "Cselekvés Iskolája" címmel. Szerkesztője:
Dr. Kratofil Dezső.

A szakvezetők alkotó tevékenysége a következő területe-
ken jelentkezett:

- oktató-nevelő munkájuk magasszintű, tudatos elemzése
- sajtóorgánium létrehozása
- rendszeres önképzésük szervezése
- külső iskolák tanárainak segítése, továbbképzésük támogatása
- a közoktatás aktuális problémáinak segítése
- pedagógiai múzeum létesítése.

A felsoroltakból az is látható, hogy valóban igazoló-
dott Gyertyánffy István megállapítása:

"A gyakorló iskola felállítása kiváló hatással volt az
egész polgári iskolai intézményre, s mindazon nagy
országos érdekekre, amelyek azzal kapcsolatban állnak."

2. A gyakorló általános iskola kialakulása 1929-1979

A két budapesti tanárképző intézet egyesítésével és
Szegedre helyezésével a gyakorló iskola is Szegedre került.
Az 1928-29-es tanévben a gyakorlati képzés átmenetileg négy
szegedi állami polgári iskolában folyik.

Az 1929-30-as tanévben négy fiú-, és négy lányosztály-

lyal kezdődött gyakorlóiskolánkban a tanítás. Az igazgatói tanácsülésen elnöklő Huszti József örömmel állapítja meg, hogy nemcsak a főiskolán kezdődött érdemleges munka, hanem a gyakorlati képzés is példásan folyik. Ez utóbbit Szenes Adolf gyakorlóiskolai igazgató érdemének tudja be, aki Budapestről jött le Szegedre megszervezni a gyakorlóiskolát.

Az iskola rangját, tekintélyét növelte az is, hogy 1929 őszén a tantestületi értekezleten - Klébersberg Kunó - választás és közoktatási miniszter is megjelent és felszólalt. A felszólamlás utáni évben Dr.Kratofil Dezső szervezte meg a gyakorló iskolát a Tanítóképzőben.

Az 1945-46-os tanévtől fokozatosan megszűntek a polgári iskolai osztályok, és helyüket az általános iskola 5-8. osztályai váltották fel, ill. ezzel egyidőben az alsó tagozatot is megszervezték.

így teljessé vált a Pedagógiai Főiskola Gyakorló Általános Iskolája.

A továbbfejlődés köznevelési rendszerünkben két tényezőre vezethető vissza:

- meg kellett felelni a tudományos technikai forradalommal együttjáró megváltozott társadalmi elvárásoknak,
- a társadalmi integrálódást zökkenőmentesebbé kellett tenni nevelési eszközeinkkel.

Tömören fogalmazva: az oktató-nevelő iskola hatékonyságát

emelni kellett.

Ehhez elengedhetetlenül szükséges két tényező összhangja:

- a neveléstudomány segítse jobban a gyakorlatot
- a nevelők pedig kísérletező, alkotó munkájukkal kapcsolódjanak bele a folyamatba.

A gyakorlóiskolai szakvezetők még egy fontos funkciója, hogy segítsék a tanárképzést oly módon, hogy fejlesszék a hallgatók ismereteit, hivatástudatát kellő alapot nyújtva az önálló pedagógiai munka végzéséhez.

3. Gyakorlóiskolai tapasztalatok a tanárképzésben

Napjainkban lényegesen sokrétűbb, eltérőbb a pedagógusi munka, mint akárcsak három-négy évtizeddel korábban, erre kell felkészíteni a tanárjelölteket. A nevelő tevékenység körébe tartozik az oktatás-tanítás mellett:

- a nevelési folyamat alapos megismerése
- a közösségi élet, az ifjúsági mozgalom szervezése
- a napközis nevelőmunka
- a családi mikrokörnyezet megismerése, sokoldalú vizsgálata és elemzése
- a tanulók beállítódásának, szokásainak formálása, alakítása
- egy osztály - közösség - neveltségi szintjének elemzése, mérése
- a fejlődés szempontjából releváns tényezők számbavétele, a tennivalók meghatározása
- a tanítási órán kívüli hatásrendszer vizsgálata, stb, stb.

Mindezek részben újabb elméleti tárgyak bevezetését tették indokolttá, részben pedig jelentősen növelték a gyakorlóiskolák, a gyakorlati képzés feladatát és felelősségét is a tanárképzésben. Ennek érdekében olyan sokszínű iskolai életet kell kialakítani, bemutatni, amely lehetőséget nyújt arra, hogy a hallgatók közvetlen tapasztalat, konkrét pedagógiai tevékenység révén jussanak el a képzés célkitűzéseiben megjelölt ismeretek, gyakorlati jártasságok, készségek

birtokába.

A gyakorlóiskola a "visszapillantó tükör" szerepét tölti be a tanárképzésben:

- meglátható benne, milyen minőségű a főiskolai-, egyetemi oktatás, a hallgatók felkészítése.
- melyek az eredmények, és a hiányosságok ?
- milyen a választott szakma (hivatás) gyakorlásához alapul szolgáló adottsága, képessége a jelöltnek?
- a tanárjelölt itt bizonyosodhat meg arról, hogy képes-e az elvárásnak megfelelni?
- itt szembesítheti először, jól választott-e pályát ?

A gyakorlóiskola a hivatásra nevelés terén kulcspozíciót tölt be. Ahogy a szakvezető tanár bemutatja a pedagógus hivatás egészét, szépségét, a realitás talaján a gondokat, problémákat, ezek megoldásának lehetőségeit, ahogy bemutatja iskoláját, amilyen szeretettel beszél tanítványairól, tisztelettel kartársairól, saját pedagógus pályájáról, életéről, ahogy felvillantja a jövőt, amilyen emberközelbe tud kerülni a hallgatókkal, mindez egyszeri megismételhetetlen hatású a tanárjelöltek hivatástudatának kialakulására. A felsoroltak is jelzik, hogy a gyakorlóiskolában folyó nevelőmunka, a tanárjelöltek iskolai gyakorlata a pedagógusképzés szerves és más képzési formákkal nem pótolható területe.

Kétségtelen viszont, hogy a képzés eredményessége jelentős mértékben függ attól, hogyan tud a gyakorlóiskolában folyó nevelő-oktató-képző munka találkozni a tanszéken folyó

ilyen jellegű tevékenységekkel. Bizonyos, hogy egyetlen képzési intézmény sem adhat ki - éppen napjainkban - "kész", mindent tudó szakembert, de az is bizonyos, hogy a tanárképzés hatékonyságának fokozásához az eddigieknél tudatosabb és sokoldalúbban átgondolt, összehangolt elméleti és gyakorlati munkára van szükség. Ehhez látnunk kell - évtizednyi időtartamban - a tanárképzésen belül a gyakorlóiskolák értékes tradícióit éppen úgy, mint napjaink gondjait, problémáit, eredményeit.

Néhányat felsorolok közülük:

- hogyan funkcionál jelenleg a tanárképzés folyamatában a gyakorlóiskola ?
- hogyan tud megfelelni azoknak a követelményeknek, amelyeket napjaink igénye fogalmaz meg ?
- milyen a gyakorlóiskola és a tanszékek kapcsolata ?
- megfelelő-e az elmélet és a gyakorlat aránya a képzésben ?
- milyennek látszik a gyakorlóiskolából a tanárképzés, a tanszékekben folyó oktatómunka ?
- melyek a továbbfejlődés tendenciái ?

Vizsgáljuk meg a felvetett kérdések alapján néhány összefüggésben azt, hogy hogyan látjuk napjainkban a gyakorlóiskolából a tanárképzés gondjait, problémáit, a jövő tendenciáit.

Az elmélet és a gyakorlat aránya, tartalma

Az iskolai gyakorlat jelenleg érvényben lévő rendszere az 1972/73. tanév második felétől kezdve alakult ki, és jelentős változásokat hozott a korábbi képzéshez viszonyítva:

- növekedett az összefüggő és a külső iskolai gyakorlat
- az úttörővezetés külön szakvezetőt kapott
- a hallgatók már a 6. félévben kezdték a tanítást

Összességében : emelkedett az iskolai gyakorlat időtartama. (Egy jól körülhatárolt számítás szerint az elméletre 88 %, míg a közvetlen iskolai gyakorlatra 12 % időtartam jutott.)

Említésre méltó, hogy ekkor egy átfogó rendszer körülhatárolására, megvalósítására kerülhetett sor, amely mind a nyolc félévet egy tudatos egységbe szervezte:

- a pedagógiai tapasztalatszerzés szakasza /I-V. félév/. Egyszerű pedagógiai feladatok végzése.
- az önálló tanítási tevékenység kezdő szakasza /VI-VII. félév/. Összetett nevelő-oktató munka végzése.
- a pedagógiai tevékenység önálló szakasza /VIII. félév/.

"A Tanárképző Főiskolák Tanterve az 1984/85. tanévtől" című hivatalos minisztériumi dokumentum részben megerősíti a korábbi törekvéseket, a gyakorlati képzés tartalmát, időará-

nyainak bővítését illetően, részben újabb képzési formákkal bővítette azt. (Az egyéni pedagógiai-pszichológiai gyakorlat bevezetésével öt félév alatt 75 órában teszik kötelezővé és lehetővé a közvetlen vagy közvetett pedagógiai tapasztalatszerzést, pedagógiai tevékenységet a hallgatók számára.) Jelentősen növekedett a gyakorlati képzés aránya is ezzel a korábbihoz viszonyítva. (82 % az elméleti oktatásra, 18 % a gyakorlati képzésre fordított arány.)

Nézzük meg ezek után, hogy a jelenlegi képzési rendszerben a hospitálások, a közvetlen részvétel a nevelő-oktató munkában milyen időtartamban, szervezeti formában, mikor és hol kerülnek sorra ?

4. A gyakorlati képzés rendszere a tanárképző főiskolán

Sor- szá- ma	A képzés tartalma	Hol szerveződik ?		Szervezeti forma	Időpontja	Időtartama
		Gyakorló- ban	Egyéb he- lyen			
1.	Pszichologia, pedagogia	gyakorló	-	csoportos hospitálás	I - IV. félév	féléven- ként 1 óra
2.	Tantárgypedagogia	gyakorló	-	csoportos hospitálás	V. félév	2 - 2 óra
3.	Pszichológiai és pedagógiai gyakorlat	-	külső is- kola	egyéni	I - V. félév	féléven- ként 15 ó
4.	Nevelési gyakorlat	-	úttörőt. napközi	egyéni	I - II. év utáni nyár	2 - 2 hét
5.	úttörővezetői gyakorlat	-	külső iskola	csoportos hospitálás	III. vagy IV. félév	15 óra
6.	Napköziotthoni gyakorlat	gyakorló	külső iskola	csoportos hospitálás	V - VI. félév	3 - 3 óra
7.	Pedagógiai technikai gyakor- lat	-	Oktatás - techn.Tsz	egyéni	V - VI. félév	15-15 óra
8.	Tanítási gyakorlat	gyakorló	-	csoportos hospitálás	VI. félév	heti 3 óra
9.	Tanítási gyakorlat	gyakorló	-	csoportos hospitálás	VII. félév	heti 2 óra
10.	Tanítási gyakorlat, szaktár- gyanként 4 - 4 óra tanítás	gyakorló	-	egyéni	VI. félév	egybefüggő 2 hét
11.	Tanítási gyakorlat, szaktár- gyanként 6 - 6 óra tanítás	gyakorló	-	egyéni	VII. félév	egybefüggő 2 hét
12.	Napközi otthoni gyakorlat	gyakorló	-	egyéni	VI - VII. félév	egybefüggő 2 hét
13.	Szakmai gyakorlat	-	külső is- kola	egyéni	VII. félév elején	1 hét
14.	Tanítási gyakorlat, 2 osztály- főnöki és 15-15 szaktárgyi óra	-	külső is- kola	egyéni	VIII.félév elején	1 hónap
15.	Zárótanítás, vizsgatanítás, szaktárgyanként 1-1 óra taní- tás, 1-1 óra védés	gyakorló	-	egyéni	VII. vagy VIII. félév	4 óra

Elegendőnek tartjuk-e ezt az arányt a gyakorlat szempontjából? Természetesen ez nem megfelelő arány, a javuló tendencia ellenére sem lehetünk elégedettek az iskolai gyakorlatra fordított időtartammal, azt kevésnek, és több vonatkozásban kifogásolhatónak tartjuk a megvalósítás minőségét, rendjét! Kiindulási pontként hasonlítsuk össze az elmélet és a gyakorlat arányát az orvostudományi egyetem általános orvosi karának adataival:

A kórházi és klinikai gyakorlatok időaránya az elméleti stúdiomokhoz viszonyítva

Az elméleti stúdiumok időtartama a képzés időtartamán belül összesen 30 hónap.

A gyakorlati képzés időtartama összesen 20 hónap, az alábbi megoszlásban:

			[hónap]
Félév	szorgalmi időben	nyáron	
I-X.	5	3	
XI - XII.	12		
Összesen:	17	3	

A naptári időből megmaradó időtartam a vizsgaidőszakok és a szünidők időszükséglete.

Az elméleti és a gyakorlati oktatás időaránya az orvosegyetemen: 30:20. Ez százalékosan kifejezve 60 % elméleti és 40 % gyakorlati képzést jelent.

Érdemes - legalább két vonatkozásban - végiggondolni az

orvosképzést anélkül, hogy feltételeznénk az átvétel közvetlen lehetőségét:

- A legfőbb öt klinikumra a képzés végén visszatérnek.
- A gyakorlat oldaláról megvilágított elméleti tudnivalók magasabb szintű számbavételével államvizsgának az utolsó tizenkét hónapban az orvostudomány öt legfőbb területéről.

A tanárképzésben ezt a "klinikai" rangot csak a szak tárgy oktatására való felkészítés kapja meg. Azonnal hozzátesszem, ebből az időtartamból, igényességből semmit elvenni nem szabad, ennek a rangját csak emelni - megtartani - kell rendszeres korszerűsítéssel.

Pedagógia, pszichológia, logika

Felkészítés a nevelési folyamat elméleti és gyakorlati tudnivalóira.

Nem lehet vitás, hogy egyszárnyú madár a képzési rendszerünk, elsősorban csak az oktatómunkával összefüggő teendőkre készíti fel a hallgatókat. A képzés másik, az oktatással teljesen egyenrangú területe pedig a nevelési folyamattal összefüggő elméleti ismeretek és gyakorlatok, tennivalók elsajátítása, és azt követően megfelelő minőségű elemzésre, annak megfogalmazására való felkészítés.

Új stúdium bevezetése

Ehhez számba kell venni, fel kell idézni - és új rend-

szert alkotni - a pszichológiából, neveléstudományból és szociálpszichológiából, az I-V. félévben tanultakat. Ehhez ki kellene alakítani a megfelelő tartalmat.

Felkészítés a kutató-alkotó pedagógiai tevékenységre

Az V-VI. félévben kerülne erre sor!

Segítséget nyújtana ez a stúdium az alkotó munkát elméleti szinten is jól ismerő pedagógusjelöltek képzéséhez is. A VII-VIII. félévben kellene az iskolai gyakorlat arányát növelni. Az összefüggő - a VIII. félév elejére szervezett - külső iskolai gyakorlatot meg lehetne hosszabbítani, és azon osztályok egyikében - ahol összefüggő oktató-nevelő munkát végez a hallgató - ismerne meg közelebbről egy-egy közösséget, részt venne konkrét nevelési feladatok végzésében, végezne vizsgálatot, felmérést, és azt egy dolgozatban - írásban rögzítené.

1. Milyen területre terjedne ki ez a tevékenység? Mindenre, amely a nevelési folyamattal kapcsolatos.
2. Mindezt pedagógiai tanszék irányítaná. Ezáltal növelhetné a pedagógiai tanszék azt a rangját is, amely méltán megilleti a pedagógusképzésben.

Az ötödik félévet követően ugyanis - a jelenlegi rendszerben - a szaktanszékek, tantárgypedagógusok, gyakorlóiskolai tanárok tanítására előkészítő funkciója dominál a hallgatók képzésében, a neveléstudományi tanszék hatása, szerepe minimálisra csökken.

Helyreállhatna az elgondolás megvalósításával a kívánatos - évtizedek óta vitatott - egyensúly is ezen a területen. Az oktató munkával egyenrangúan a nevelő munkára történő alaposabb elméleti-gyakorlati felkészítés lehet ugyanis csak biztosítéka annak, hogy hatékonyabb eredményesebb pedagógusképzés valósuljon meg bármelyik típusú intézményben. A neveléstudománynak szervezetiileg és tartalmilag közelebb kell kerülni a gyakorlati képzéshez. Ez azt jelenti, hogy a pedagógiai tanszék a tantárgypedagógusokkal, gyakorlóiskolai szakvezető tanárokkal összehangolt képzési programot valósítson meg. Tájékoztassa kellő gyakorisággal a tantárgypedagógusokat, szakvezetőket arról, hogy a hallgatók milyen tartalmú didaktikai, pedagógiai alapképzésben részesülnek a III-V. félévben! Jelezze számukra a legfrissebb, legújabb irodalmat! Tudjon arról is naprakészen, hogy a Művelődési Minisztérium, az Országos Pedagógiai Intézet részéről milyen dokumentumok jelentek meg, mivel találja szembe magát a hallgató a gyakorlóiskolában, illetve majd kezdő pedagógusként az életben.

Kellő elméleti szinten helyezték el mindezt a pedagógia, a didaktika rendszerébe! Kívánatos, hogy a pedagógiai tanszéknek "kisugárzó" szerepe legyen a gyakorlati képzésre, a hallgatók hivatásra nevelésére, a főiskolai oktatás egészére!

Pszichológia

A gyakorlati képzést jobban szem előtt tartó pszicholó-

giai képzésre van szükség. Fokozni kell a pszichológia szerepét, jelentőségét a hallgatók képzésében! Még mindig távoli - az oktatásban elhelyezett rendje - a gyakorlati képzés időpontjához, főleg a VII-VIII. félévhez.

Nagyobb arányban lenne szükség arra, hogy a legfontosabb területeken felhasználjuk a pszichológia egy-egy ágát: az oktatáspszichológiát, a neveléspszichológiát és a szociálpszichológiát.

A "logika" anyagának elhelyezése az I. félévre egyszerűen elhibázott. Ezen kívül: anyaga és szemlélete korszerűtlen, kapcsolata a gyakorlati képzéssel - a tanárképzéssel - említésre sem méltó.

A szaktanszékek

Mit vár el a gyakorlóiskola a tanszékektől?

Azt, hogy úgy készítsék fel a hallgatókat a VI. félévig, hogy az általános iskolai tanulók neveléséhez, oktatásához szükséges alapvető szaktárgyi ismereteknek olyan szinten legyenek birtokában, amelyre a szakvezető tanárok bízást építhetnek.

Tanulságos lenne annak megállapítása, mérése, milyen szintű tudásanyaggal rendelkeznek a hallgatók, amikor az iskolai gyakorlatra jelentkeznek, amikor oda kell állni a tanulók elé, hogy egy-egy anyagrészt elsajátíttassanak. Mit tudnak reprodukálni abból az ismeretanyagból, amiből kollektáltak, szigorlatoztak, és hogyan képesek mindezt felhasz-

nálni az oktató-nevelő munkájuk első óráiban.

Érthető, hogy a felejtés tényével, törvényszerűségével számolnunk kell ebben az összefüggésben is. Az is kétségtelen viszont, hogy felidézni csak azt lehet, amit megfelelő alapossággal meg is tanultak a hallgatók, mert különben egyes anyagrészek (újra)tanulásáról van szó akkor, amikor a gyakorlóiskolában szembe találják magukat egy ilyen szituációval, nem pedig annak reprodukálásáról.

A tanárjelöltek elvárása a szaktanszékektől

Szóbeli és írásbeli kérdéseinkre adott válaszok során a következő összegző véleményt fogalmazták meg a végzős hallgatók:

- A főiskolán oktatott ismeretanyag jobban legyen összhangban az általános iskolai tantervi anyaggal.
- Több olyan verselemzést, állat- és növényfajokkal való részletesebb foglalkozást, tanulói kísérletet stb. szeretnének hallani, látni az előadások, szemináriumok alkalmából, ami az általános iskolai tananyagban szerepel, és annak alaposabb megértését, elsajátítását szolgálja.

A tantárgypedagógus

A tantárgypedagógusnak kulcsfontosságú szerepe van a tanárképzés során a gyakorlati képzésben. Ahogy szintetizálja mindazt, amit a szaktárgy, a pedagógia, a pszichológia, és a logika felkínál számára, amilyen alapossággal ismeri az

általános iskolai oktató, nevelő munkát ahogyan felkészít az iskolai gyakorlatra, amilyen mélységben megláttatja az elmélet és gyakorlat összefüggéseit, midez a tevékenysége alapvetően meghatározza a képzés színvonalát.

Érthető: a tantárgypedagógusnak kiváló elméleti-gyakorlati embernek (szakembernek) kell lennie.

Milyen ismeretek birtokában végezheti megfelelő színvonalon munkáját a tantárgypedagógus?

Véleményem szerint legalább az alábbiakban otthon kell lennie:

- Pedagógia, didaktika
- Pszichológia, oktatáspszichológia
- Logika
- Az általános iskolai tanterv, taneszközrendszer

Milyen korábbi iskolai gyakorlat szükséges a tantárgypedagógusnak feladatai ellátásához?

Legalább öt éves - a szaktárgyának megfelelő - általános iskolai gyakorlat kell ahhoz, hogy megfelelő szinten tudja feladatát megoldani a tantárgypedagógus.

A felsoroltak is mutatják, hogy a már jelentkezett tartalmasan szép képzési munkához sokoldalú elméleti ismeretre, jó gyakorlati érzékre van szükség.

Milyen kifogások merülnek fel a tantárgypedagógusokkal kapcsolatban?

- Nem ismerik kellően az általános didaktikát, az ok-

tatáspszichológiát és a logikát

- Nincs megfelelő időtartamú - és színvonalú - tanítási gyakorlatuk.
- Nincs megfelelő rangjuk, helyük a tanszékeken.

Természetes elvárás, hogy a tantárgypedagógia oktatója készüljön fel a vázolt feladatok megoldására.

Sajnálatos módon állapíthatjuk meg viszont, hogy a tanárképzés legkevesebé megoldott személyi kérdése a tantárgypedagógusok működésével kapcsolatos.

Nem véletlen, hogy főiskolánkon több tárgyból - a harmincas évek gyakorlatának megfelelően - elméletileg is jól képzett szakvezető tanárok látják el a tantárgypedagógia oktatását.

A pedagógiai, pszichológiai tárgyak a tantárgypedagógia és a gyakorlatban használatos dokumentumok összhangjának szükségessége.

Alapfeltétele az eredményes képzési munkának, hogy a legfontosabb tantervi anyag, az ezek alapján készült jegyzetek és a minisztérium által hivatalosan érvényben lévő dokumentumok összhangban legyenek.

Az oktatásra felkészítésnél elsősorban a didaktika (logika), a tantárgypedagógia, az oktatáspszichológia, valamint a nevelési és oktatási terv anyagának és kifejezéseinek egységességét tételezzük fel.

Érthető igény, hogy valamennyi tantárgypedagógia egységesen a képzési folyamatot alapozó általános didaktikára

támaszkodjon, fogalomrendszere, nomenklatúrája és tantervi anyaga összhangban legyen azzal. Elengedhetetlenül szükséges az is, hogy a tantárgypedagógiai jegyzetek is tükrözzék ezt az észszerű kapcsolatot a didaktikával. Vegyék figyelembe, mit sajátítottak el a harmadik-negyedik félévben a hallgatók, ne állítsanak fel olyan új rendszereket, amelyek csak zavart idéznek elő és ne dolgozzanak fel olyan tantervi anyagot, amelyik az általános didaktikában szerepel. (Csak hivatkozzanak azokra, idézzék azt fel, amire éppen szükség van).

Ez az összhang lehet a biztosítéka annak, hogy a gyakorlóiskola a hatodik félévre egységes szemlélettel rendelkező hallgatókat kap, akik rendelkeznek azokkal az ismeretekkel, tudással, amelyek szükségesek ahhoz, hogy céltudatos irányítással képesek legyenek oktatni, nevelni.

Vizsgáljuk meg vázlatosan, hogy mit mutatnak az említett dokumentumok ebből a szempontból!

Áttanulmányoztam az általános iskolai pedagógusképzés tantervéből az egyes szaktárgyak tanításának anyagát, és az a következőket mutatja:

- Nincs megfelelő összhang az egyes tárgyak tanításának tantervi anyagánál.
- Alapvetően fontos tantárgypedagógiai tudnivalók hiányoznak egyes tárgyaknál.

(Mintaszerűnek mondható például a biológia, a földrajz, és a mezőgazdasági ismeretek tanításainak tantervi felsoro-

lása, és igényes logikai rendje. Hiányos és nem kellőképpen rendszerezett, összefogott például a magyar nyelv és irodalom, a matematika, a történelem, és a testnevelés.)

Az utóbbiakból - többek között - kimaradt olyan lényegesen alapvető feladata a tantárgypedagógiának, mint a felkészülés a tanítási órára, vázlatírás, és tervezetkészítés. Ebből is következik bizonyosan, hogy egy-egy szaktárgyból úgy érkeznek a közvetlen iskolai gyakorlatra a jelöltek, hogy egyáltalán nem - vagy nem megfelelő szinten - készítettek fel őket az iskolai gyakorlatra. Néhány esetben felesleges, illetve túlméretezett anyagrészek (pl.: a tantárgypedagógia története) is kimutathatók.

A gyakorlóiskola

A gyakorlati képzés másik "kulcsembere" a szakvezető tanár. A szakvezető tanárnak magas szinten kell birtokolni az oktató-nevelő munka gyakorlatát, azokat az irányító dokumentumokat, mindazokat a pedagógiai, pszichológiai, szaktárgyi, tantárgypedagógiai ismereteket, amelyeket a jelöltek az I-V. félévben tanultak. Csak az a szakvezető képes megfelelő eredményességgel irányítani, aki tudja, hogy miért kell - és milyen szinten - felidézteni ezeket a tudnivalókat, és hogy hol találják meg ezeket a hallgatók. Ez lehet a biztosítéka csupán annak, hogy a hallgatókkal csak a gyakorlat számára "hasznossá" tett, és "szelektált" tudnivalókat idézteti fel, hogy a különböző ismereteket megfelelő szintézisben kapcsoltatja a gyakorlati tennivalókhoz. Hiszen csak a megfelelő

elméleti szinten előkészített, tudatosan tervezett, jól bemutatott és a hallgatók aktív részvételével biztosított pedagógiai tapasztalatszerzés, tevékenység, segítheti hatékonyan a pedagógussá válási képességek kibontakozását.

A szakvezetők alkotó-kísérletező munkájának bemutatása

Az iskolai gyakorlat elsősorban az alapok lerakására hivatott. Ez érthető, de nem elegendő, ugyanis a nevelés iránt a társadalmi elvárások arra készítetik a pedagógiát, hogy a jobb eredmények érdekében az elméleti rendszer kidolgozása mellett kísérletekkel is fejlessze a nevelés és oktatás hatékonyságát. Ezért tartjuk jelentősnek, hogy a tanárjelöltek betekintést nyerjenek azokba a kísérletekbe, kutatásokba, amelyek a gyakorlóiskolában folynak, illetve megismerkedjenek azzal az alkotómunkával, amelyet az egyes szakvezetők művelnek.

A tantervi munkálatokkal közvetlenül összefüggő kísérletek mellett szinte valamennyi szakvezető tanár munkájában jó, ha meglátható a pedagógiai próbálkozások, kísérletek olyan területe, amely a tanítás-tanulási folyamattal függ össze didaktikai, szakmódszertani, tanuláslélektani vonatkozásban.

Fontosnak tartjuk a gyakorlóiskolai nevelőknek azt a tevékenységét is, amely konkrét pedagógiai, pszichológiai írásban is rögzített elemző munkában jut kifejezésre, például:

- egy-egy osztály neveltségi szintjének bemutatása

- az osztályközösség szerkezetének vizsgálata különböző módszerekkel
- családrajz-teszt
- tanulói dolgozatok pedagógiai szempontú elemzése
- szociológiai jellegű felmérések, stb.

Tapasztalataink szerint a jelöltek szívesen kapcsolódnak bele ilyen jellegű munka végzésébe, igyekezettel tanulmányozzák a konkrét osztályokban, személyekhez kapcsolódó pedagógiai, pszichológiai vizsgálódások eredményeit.

Ebben a gyakorlati képzést is mindig szem előtt tartó, kísérletező, alkotó, elemző munkában meghatározó elvként húzódik végig, hogy biztos alapot kell nyújtani, utat kell mutatni a tanárjelölteknek, és ugyanakkor kaput is kell nyitni a jövő tendenciáinak!

Érthető, hogy ennek a feladatnak csak elméletileg jól képzett, kiváló gyakorlati szaktanárok tudnak megfelelni. Olyanok, akik példamutatóan képesek nevelni és oktatni a 10 - 14 éves tanulókat, és ezen keresztül a tanárjelöltek gyakorlati képzését színvonalasan vezetik. Ilyen kiemelkedő munkát végeztek a 60 évvel ezelőtt, 1929. szeptember 5.-én indult Gyakorló Polgári Iskola igazgatóságának szakvezetői. A következő területen, formában és tartalommal mutatkozott meg alkotó tevékenységük:

- Oktató-nevelő munkájuk elméletileg előkészített magas szintű gyakorlása.
- Sajtóorgánum létrehozása "A Cselekvés Iskolája" c.

pedagógiai folyóirat 1933-44.

- 33 tantárgypedagógiai szakkönyv kiadása
- Rendszeres önképzésük szervezése
- Külső iskolák tanárainak segítése, továbbképzési igényük felkeltése, támogatása
- A közoktatás aktuális problémáinak segítése
- Pedagógiai múzeum létesítése.

Joggal vetődik fel a kérdés, mi a biztosítéka annak, hogy olyan minőségű pedagógusok működnek a gyakorlóiskolában, akik meg tudják oldani a felsorolt feladatokat? Kellene-e vizsgát tenni azoknak a nevelőknek, akik a gyakorlóiskolába kerülnek, vagy elegendő azoknak a felsorolt pedagógiai, pszichológiai, szaktárgyi ismereteknek az irodalmát számon kérni tőlük, ami alapot és biztosítékot nyújt a szakvezető eredményes munkájához? Mindez természetesen csak ennek megfelelő szintű gyakorlóiskolai vezetés mellett lehetséges.

Meg tudja-e oldani - kellő hatékonysággal - a gyakorlóiskola a vázlatosan felsorolt, korszerűnek vélt feladatokat? Milyen lényeges változásokra volna szükség?

Mindenek előtt a gyakorlati képzés súlyának, fontosságának növelése az elsőrendű feladat. Ennek érdekében radikálisan csökkenteni kell a hallgatói csoportok létszámát. (Tarthatatlan a 12 fős csoport.) Ez lehet a biztosítéka annak, hogy több időtartam jusson egy-egy hallgató nevelő-oktató munkájának felkészítéséhez.

A tárgyi feltételek nincsenek biztosítva, a költségvetési részesedés aránya minimális. A mintaiskolák számára nem elegendő a biztosított összeg, gyakorta filléres gondok is jelentkeznek a gyakorlóiskolákban.

A pedagógusképzés korszerűsítése, fejlesztésének tendenciái több oldalú elemzéssel világíthatók meg. A gyakorlóiskolából - néhány vonatkozásban csupán - így láthatóak a nagyobb összefüggésű gondok, problémák, az előrehaladás formái.

Ezeket a kérdéseket nem lehet kikerülni, bármilyen tartalmi, szervezeti változásokra kerül sor, de a megoldáshoz a jelenlegi körülmények között is adottak a lehetőségek, a feltételek.

III. A GYAKORLOISKOLAI SZAKVEZETO TANAR FELADATA ÉS MODSZEREI A TANÁRKÉPZÉSBEN

A címben jelzett feladatok és módszerek elsősorban a VI. és VII. félévben folyó tanárképzésre vonatkoznak.

1. A szakvezetői felelősség a nyelvtanításban

A tanárképzés "végterméke" eltér (több is és kevesebb is) a mai iskola igényétől. Egy olyan országban, ahol a nyelvek természetes úton nem sajátíthatók el, csak taníthatók, a nyelvtanítás kizárólagos forrása a nyelvtanár. Márpedig a friss diplomás "félkész termék". Ez egyfelől abból következik, hogy az egyetem, a főiskola az egyetlen olyan hely, amely a nyelvtanulás mindhárom célját, funkcióját egyesíteni képes:

- a.) kommunikáció
- b.) az adott nyelv irodalmának, kultúrájának megismerése,
- c.) tudományos gondolatok kifejezésének eszköze.

Ezért hagyhatják ott olyan sokan a nyelvtanári pályát, mert a nyelvi biztonság birtokában lehetnek külkereskedők, rádióriporterek, újságírók, vagy ritkább esetben nyelvészek, irodalomtörténészek.

Ennek megváltoztatásáért az egyetem, a főiskola, illetve a társadalom tehet oly módon, hogy az intézmények nagyobb mértékben irányítják a figyelmet a nyelvtanárság valódi specifikumaira. Ezek: a tanári szinpad, az osztálytermi

beszéd művészete, a megjelenés, a megjelenítés, az interakciók, a kommunikáció az osztályban, a kultúráltság, a tapintat, a szakmai technikai felkészültség, stb. A nyelvtanár közvetlenül alkalmazott tudományai közül - helyesen - a pedagógiáról, pszichológiáról, szakmódszertanról esik leggyakrabban szó, de kevés az olyan mű, vagy műhely, ahol taníthatóvá, tanulhatóvá tisztult volna a nyelvtanítás.

A nyelvtanár feladatai:

- a két és félezer éves módszertani fegyvertárat, mint "stílusgyakorlatot" átadni, (ahogyan a zeneszerzést tanulóknak is, ki kell próbálniuk letűnt századok mestereinek stílusát), vagyis a hagyományok ismerete nélkül nincs igazi egyéniség
- a modern nyelvtanár szakmai műveltségének tényleges tartalma a rokon tudományokkal való lépéstartáson kívül, olyan trivialitásokat is megold, mint a "szerep-gyűlölet" nyelvtudás ébrentartásának és fejlesztésének technikája, hátrányos körülmények között.
- a már gyakorló nyelvtanárok továbbképzése. (Számos kiváló nyelvtanár csak néhány szerencsésnek mondható diák előtt "bizonyítja", hogy ért a mesterségéhez.) Ha ugyanezek a tanárok kollégáikat is taníthatnák (nem szégyen a jobbtól tanulni, ellesni a "mesteri fogásokat") felkészültségük az ország nyelvtanítási gyakorlatát emelné, tanítványaik sugárzása révén. A jelen helyzet a szellemi energia pazarlása.

Mindezek, úgy vélem világosan bizonyítják a szakvezető tanár felelősségét az utódok kinevelésében, akiknek még inkább növekszik a felelőssége hazánk lakóinak nyelvtudását illetően.

A reformkorban, és később is, kiváltképp gyakran idézték Bessenyei ama híres gondolatát a "Magyarságból" (1778), miszerint: "Minden nemzet a maga nyelvén lett tudós, de idegenen sohasem." Bessenyei ezt a következtetést az "anglus" és a "franczia" nyelv fejlődésének, megerősödésének, az elemzéséből vonja le.

Am azóta megint fordult a világ, s inkább azt mondhatjuk, hogy ma már csak kevés nemzet engedheti meg magának, hogy csak a maga nyelvén legyen tudós. Mert, nem elég "egy hazának dolgait csak tudni" és aki "csak egy nemzetnek dolgait érti, látja, talán a nagy mindenre nézve semmit sem tud". Mert a fő cél: a nagy világ egészét áttekinteni, hogy "megláthassuk hazánknak is e nagy tükörben mind erejét, mind gyengeségét." (Bessenyei György levele a budai egyetem tanáraihoz, mottóul szolgálhatna minden nyelvtanár számára).

2. A szakvezető tanár feladatai

Feladata a gondjaira bízott hallgatók korszerű pedagógiai gyakorlatra való felkészítése, a tanítási gyakorlatba való bevezetése, a legújabb módszerek átadása, hivatástudatuk elmélyítése, világnézeti fejlődésük segítése.

Bemutató tanításokat tart pszichológiai, pedagógiai és

tantárgypedagógiai megfigyelések érdekében az I - III. éves csoportoknak.

A VI. félévben tematikus terv szerint vezeti III. éves csoportjának tanítási gyakorlatát, amely tervben a csoportos előkészítő órák, a tanári és hallgatói bemutatók és az elemző órák félévi rendszere tükröződik.

Szakvezető párjával közösen elkészíti az általuk vezetett csoport gyakorlóhetesi és vizsgatanítási beosztását. Továbbá az adott hallgatóval közösen összeállítja a kéthetes gyakorlóhetesi munkatervet.

Előkészíti és elemzi a hallgatók egyéni tanításait, ellenőrzi írásbeli felkészültségüket.

Hallgatóival alkotó tanítványi és munkatársi kapcsolatot alakít ki, elősegíti önállóságuk, sajátos pedagógus személyiségük kibontakozását.

Értékeli hallgatóinak a tanítási órákon, az előkészítő és az elemző órákon végzett munkáját, figyelembe véve a tanítási órán kívül az általános iskolában kifejtett tevékenységét is. A VI. félév végén a leckekönyv aláírásával igazolja az iskolai gyakorlat teljesítését.

A VII. félév végén megállapítja az iskolai gyakorlat osztályzatát, és beírja a leckekönyvbe.

A VII. félévben biztosítja IV. éves hallgatóinak vizsgatanítását.

3. A szakvezetői munka hagyományos modelje

A. Csoportos tanítási gyakorlat

A/1. Csoportos előkészítő óra /VI. félév/

A csoportos előkészítő órák a tanítási gyakorlatok kezdeti szakaszában olyan speciális szemináriumok, amelyeken a szakvezető tanárok irányításával a hallgatók csoportokban dolgozva gyakorlati ismereteket szereznek a tanítási órákra való felkészülésben, az általános iskolai nevelő-oktató munka tervezésében, és lehetőséget kapnak arra, hogy az eredményes tanári munkához szükséges jártasságaik, készségeik, képességeik fejlődjenek.

Egy adott előkészítő óra témája mindig az egy hét múlva, a csoport előtt lezajló tanítási óra anyagával függ össze. Ezt az anyagot és a felkészülés szempontjait a hallgatók két héttel a tanítás előtt kapják meg a szakvezetőiktől. Az otthoni felkészülés módját a szakvezető határozza meg (írásbeli vázlat, gyűjtőmunka, a szükséges irodalom áttekintése stb.)

A következő hét előkészítő óráján a hallgatók az otthoni felkészülés alapján a szakvezető irányításával vitatják meg a tanításra kerülő óra problémáit.

Az előkészítő órák félévi rendszerében fokozatosan fejlődhet a hallgatók önállósága, és érvényesülhetnek a szakszerűen indokolt egyéni elképzelések is.

Az előkészítő óra általános modelje /VI. félév/

- A következő héten tanításra kerülő óra megbeszélése (vitája) a csoport tagjainak otthoni felkészülése alapján.
- A szakvezető összegező értékelése a hallgatók felkészültségéről.
- A tanításra kerülő óra megfigyelési, elemzési szempontjainak kiadása a csoport különböző tagjainak.
- A két hét múlva sorra kerülő csoport előtti tanítás anyagának kiadása, iránymutató szempontok megadása az újabb otthoni felkészüléshez.

A/2. A bemutató-, illetve a csoport előtti tanítás
(VI. félév)

A csoport előtti tanítások bemutatják az adott tanítási anyag korszerű feldolgozását és alapul szolgálnak a hallgatói csoport képzéséhez tervezett feladatok megoldásához.

A csoport előtti tanításokat a VI. félévben elsősorban tanári bemutatásra kell felhasználni a tematikus terv szerint. A hallgatókra nem bízhatjuk olyan típusú óra megtartását, amelyet nem mutattunk be.

A VI. félévben a hallgatók csoport előtt tanítanak legalább az egyik tantárgyukból.

A/3. A megbeszélő (elemző) óra /VI.félév/

A megbeszélő, elemző órák a gyakorlati képzés folyamatában alkalmazott olyan speciális szemináriumok,, amelyeken

a szakvezetők irányításával a hallgatók a megfigyelési szempontok alapján kifejtik a látott óra megoldásával kapcsolatos elméletileg indokolt állásfoglalásukat, miközben további pedagógiai ismereteket szereznek, fejlődik óraelemző készségük, fejlődnek az oktató-nevelő munka önkritikus és kritikus megközelítésében, a tapasztalatok általánosításában és további felhasználásában.

A hallgatók elemző munkájuk során saját teljesítményüket és társaik teljesítményét reális, elméletileg megalapozott, segítő szándékú értékeléssel közelítsék meg.

A megbeszélő óra általános modellje /VI.félév/

- Az órát tartó szakvezető tanár vagy hallgató önértékelése, elemzése.
- A csoport tagjainak a megadott megfigyelési szempontok alapján végzett közös megbeszélése, elemző munkája.
- A szakvezető tanár összegző értékelése.

A/4. A bemutató-, illetve a csoport előtti tanítás
(VII. félév)

Legalább 1 óra szaktanári bemutató tanítás a félév elején, majd folyamatosan hallgatói vizsgatanítások. A hallgatók a VII. félévben csoport előtt tanítanak vizsgatanításként lehetőleg mindkét tantárgyukból.

A/5. A megbeszélő (elemző) óra /VII. félév/

A VII. félévben az elemző órák szükség szerint a vizs-

gatanításokhoz kapcsolódnak, amelyeknek keretében történik a vizsgatanítás elemzése, értékelése. (A részletes leírást lásd "A vizsgatanítás" cím alatt.)

B. Egyéni tanítási gyakorlat

B/1. Az egyéni /kéthetes/ iskolai gyakorlat /VI-VII. félév/

A hallgatók a VI. és a VII. félévben a szakvezetők által félévre elkészített beosztás szerint kéthetes, összefüggő iskolai gyakorlaton vesznek részt.

A kéthetes iskolai gyakorlat az első hét hétfőjétől a második hét péntekjéig tart.

Az egyéni iskolai gyakorlatok lehetőséget biztosítanak arra, hogy a hallgatók lássák az iskolai nevelő-oktató munka egészét, és tevékenyen kapcsolódjanak bele ebbe a munkába, miközben fejlődhet önállóságuk, és kibontakozhat alkotó pedagógus egyéniségük.

a) Hospitálnak szaktárgyaik óráin a kapcsoló órákon kívül szaktárgyanként legalább 5-5 órát, továbbá 1 osztályfőnöki órán. Abban az osztályban, ahol tanítanak, lehetőség szerint 1-1 nem szaktárgyi órán hospitálnak.

b) Önállóan tanítanak szaktárgyanként a VI. félévben 4-4 órát, a VII. félévben 5-5 órát a szakvezető tanár jelenlétében. A hallgatókat ezekre az órákra a szakvezető egyénenként készíti fel.

Az egyéni előkészítés fázisai:

- A szakvezető 3 héttel a gyakorlat megkezdése előtt

kiadja a tanítási órák anyagát a hallgatónak, és útmutatást ad az otthoni felkészülésre.

- A gyakorlat megkezdése előtt 2 héttel a hallgató otthoni írásbeli felkészülése, előkészületi vázlatai alapján a szakvezető egyéni előkészítésben megbeszéli az órák eredményes megvalósításának lehetőségeit, figyelembe véve a hallgató szakszerűen indokolt egyéni elképzeléseit. A szakvezető esetleges módosító javaslatait viszont a hallgató köteles figyelembe venni.
- A hallgató tanítási órájára az iskolai gyakorlat kezdeti szakaszában tervezetet, később vázlatot készít. Iskolai gyakorlatának első hetére szükséges tervezeteit, illetve vázlatait a gyakorlat megkezdése előtt legalább 3 tanítási nappal köteles bemutatni a szakvezetőnek, a többit pedig a szakvezető által meghatározott időben. Csak a szakvezető által jóváhagyott írásbeli felkészülés alapján taníthat. Ha tervezeteinek jóváhagyását a hallgató a saját hibájából elmulasztja, nem taníthat, fél éve érvénytelen.
- A hallgatónak a tanítási órára való felkészültsége olyan mértékű legyen, hogy az anyagot az emlékezetében rögzítse, és tervezetét vagy vázlatát csak indokolt esetben vegye kézbe.
- A hallgató a tanítási óráját önállóan vezeti. A jelenlevők nem szólhatnak bele munkájába. Rendkívü-

li esetben ezt csak a szakvezető tanár teheti meg.

- A megtartott órákat a szakvezető egyéni elemzésen beszéli meg a hallgatóval.

c) Tevékenyen részt vesznek a szakvezető munkájával egybeeső, tanítási órán kívüli és iskolán kívüli tennivalók, feladatok megvalósításában. Napközi otthoni gyakorlatukat is a kéthetes egyéni gyakorlatuk keretében végzik.

B/2. Az egyéni gyakorlat munkarendje /VI-VII. félév/

A céltudatos és tervszerű munkavégzés érdekében a két szakvezető és a hallgató a gyakorlat megkezdése előtti héten összeállítja a kéthetes egyéni gyakorlat munkarendjét, amely tartalmazza a hallgató

- hospitálási rendjét
- tanításainak rendjét
- az órán kívüli és az iskolán kívüli tevékenység rendjét (napközi, korrepetálás, ügyelet, szakkör, osztályfőnöki teendők, adminisztráció, úttörőfoglalkozás, könyvtár, múzeumlátogatás, ünnepély, kirándulás, értekezlet, fogadóóra, stb.)
- a VII. félévben két zárótanításának rendjét is.

A hallgató a kéthetes egyéni gyakorlat során is köteles részt venni mindkét tantárgyának csoportos tanítási gyakorlatán.

Az iskolai gyakorlat eredményes végrehajtása érdekében a hallgatónak az egyéni iskolai gyakorlat ideje alatt naponta az iskolában kell tartózkodnia az iskola rendje szerint.

Távozásra csak a szakvezető tanár adhat engedélyt.

B/3. A vizsgatanítás /VII. félév/

A vizsgatanítás a VII. félévi tanítási gyakorlat keretében, a kéthetes egyéni gyakorlat lezárásaként, lehetőség szerint a hallgatói csoport előtt zajlik le.

A vizsgatanítással /szaktantárgyanként 1-1 óra/ a hallgatónak bizonyítania kell, hogy milyen önállósági fokra jutott el az általános iskolai nevelő-oktató munkára való előkészületben, a tanítás-tanulás folyamatának tervezésében, vezetésében és munkájának indoklásában, elemzésében. A vizsgatanítás tehát a tantárgyak tanítására való felkészültség teljesen önálló, vizsga jellegű bemutatása.

A vizsgatanítás idejét, helyét, anyagát a szakvezető legalább 2 héttel korábban, a kéthetes egyéni iskolai gyakorlatra való felkészítés során közli a hallgatóval. A szakvezető vizsgatanítási anyagként csak olyan anyagot jelöljön meg, amelynek tanítása közben a tanárjelölt magyarázó készsége, szervező munkája és kapcsolatteremtő készsége lemérhető. /Nem szerepelhet például témazáró íratása és szóbeli ellenőrző óra./

A tanárjelölt vizsgatanítása előtt legalább 1 órát tanítson ugyanabban az osztályban.

A hallgató önállóan készíti el a vizsgatanítás részletes óravázlatát 1 példányban úgy, hogy az tartalom, helyesírás és forma szempontjából egyaránt kifogástalan legyen.

A vizsgatanítás vázlatát legkésőbb 3 tanítási nappal a

tanítás előtt kell beadni a szakvezetőnek. A vizsgatanítást követő megbeszélésen a hallgató röviden elemezze saját munkáját, elméleti ismeretei alapján indokolja meg tevékenységét. Ezt követően a jelenlevők kérdéseire és észrevételeire elméletileg megalapozottan válaszoljon, védje meg vizsgatanítását.

A vizsgatanítás értékelése (az óravázlat minősítése, a tanításban, az önértékelésben és a tanítás megvédésében mutatott teljesítmény minősítése) a vizsgatanítást követő elemző órán történik a szakvezető tanár irányításával.

A szakvezető a fentiek alapján állapítja meg a vizsgatanítás osztályzatát, amely a VII. félévi tanítási gyakorlatot lezáró osztályzattól független osztályzat.

A fenti értékelést és az osztályzatot a szakvezető írásban rögzíti a vizsgatanítás jegyzőkönyvében. A vizsgatanítás jegyzőkönyve az államvizsga dokumentumai közé tartozik, a benne foglalt osztályzat az oklevél minősítésének része.

4. A tematikus tervezés hagyományos modellje. A tanárjelöltek tevékenységi formái a gyakorló iskolában a VI. félévben

I. FOGLALKOZÁS

A tanításhoz szükséges dokumentumok:

- a./ tanterv
- b./ tanmenetek
- c./ általános pedagógiai útmutató

- d./ Ált. isk. nevelés és okt. terve
- e./ rendtartás
- f./ a tanulók házirendje
- g./ a hallgatók házirendje
- h./ osztályfőnöki foglalkozási terv
- i./ tankönyvek, kézikönyvek.

Továbbá: Általános kép az újszerű, új rendszerű orosz nyelvoktatásról, társadalmi elvárások tanártól, diáktól, szóbeliség primátusa, szóképes előprogram, globális olvasás, életszerűség.

Előkészület a tanítási gyakorlatokra orosz nyelvből

A szakvezető feladatai:

- a./ a tanítási egységek közlése a gyakorló hét előtt 3 héttel,
- b./ az előkészítés időpontjának meghatározása
- c./ az óratisp, a főbb didaktikai feladatok meghatározása
- d./ taneszközök javaslata, vagy a tanárjelölt választásának jóváhagyása
- e./ rövid tájékoztatás a tanítási egység tanításánál szerzett tapasztalatokról, esetleges buktatókról, koncentráció lehetőségeiről, stb.
- f./ a tanárjelölt által felvetett problémák, elgondolások, javaslatok véleményezése az előkészítón,
- g./ az időben beadott tervezetek felülbíralása, elfogadásuk esetén a tanítás engedélyezése,
- h./ a tanítási órán kívüli feladatok meghatározása,

koordinálása.

A tanárjelöltek feladatai:

- a./ a vonatkozó szakmai, pszichológiai, pedagógiai, tantárgypedagógiai, ismeretek felelevenítése, alkotó alkalmazása.
- b./ előkészületi nyers tervezet összeállítása az egyéni előkészítésre, a vonatkozó dokumentumok, (tanterv, tankönyv, kézikönyv, útmutató, követelményrendszer) áttanulmányozásával.
Szóljon, ha az egyéni előkészítésen elhangzottak valamely szempontból számára nem világosak.
- c./ az óra feladatainak (oktatási, nevelési, képzési) meghatározása erőltetettséggel nélkül, mérlegelve, hogy az adott tanítási egységhez, indokolt-e külön nevelési és képzési célok megfogalmazása.
- d./ az órán elhangzó előismeretek felelevenítéséhez, ellenőrzéséhez, az új anyagnál az elemzéshez, általánosításhoz, gyakorláshoz, előző ismeretek kapcsolásához szolgáló reprodukáló, gondolkodtató jellegű gyakorlati alkalmazásra vonatkozó kérdések megtervezése.
- e./ módszerek, taneszközök, kiválasztása, előkészítése.

A füzetvezetés módja

A tanítási gyakorlat 2 félévében két füzetet használunk, (javasolt az A4-es méretű spirál füzet).

A TANÍTÁSI TERVEZETEK OROSZ NYELVBŐL c. füzetbe kerülnek mindkét félévben a gyakorló iskolában, valamint a 8. félévben a februári külső gyakorlaton a füzet vezetője által tartandó orosz órák tervezetei, vázlatai.

A TANÍTÁSI VÁZLATOK ÉS ELEMZÉSEK OROSZ NYELVBŐL c. füzetbe kerülnek a 6-7. félévi

a./ a hármas ill. kettes egységek anyaga: a csoport előtti tanítási órák felzete, az egyéni előkészület anyaga, a csoportos előkészítés anyaga, feljegyzés a látott óráról, az óraelemzéssel kapcsolatos észrevételek.

Minden egység új lapon kezdődjék, legfelül szerepeljen, hogy az adott félév hányadik foglalkozása, az adott anyag.

(Egy-egy félévben, 12-14 csoportos foglalkozás van, oldaligény 3-4 oldal egy blokkban).

b./ a kapcsoló órák anyagát is egy blokkban vezessük

c./ a hospitálások anyaga: felzet, óraleírás, megjegyzés. (Egy félévben minimum 5 szaktárgyi órán, egy szakköri foglalkozáson, egy osztályfőnöki órán kell hospitálni. Egy blokkban feltüntetve, hogy ... sz. hospitálás).

A

Mindkét füzet tanítási, tervezeti részének felzete: A

a./ A tanítás helye: isk. oszt.

b./ A tanítás ideje: hó, nap, óra

- c./ A tanítás anyaga: a feldolgozandó anyag címe.
- d./ az óra feladatai, a tanítási, nevelési, képzési feladatok felsorakoztatása (erőltetettség és nagyvonalú mellőzés nélkül).
- e./ az óra típusa (új ismereteket közlő, gyakorló, és így tovább)
- f./ a taneszközök és a szemléltetés módja
- g./ tanítás

B

A felzet alatt a "B" részben a tanítási óra leírása következik 3 oszlopban.

Szerkezet, didaktikai feladatok	Az óra menete	Módszerek, eszközök, munkaformák
Motiváció, előismere- tek fel- elevenítése	Motivációs beszélgetés a sportokról, kérdések, stb	Osztályfog- lalkozás. Frontális képanyag. Tanári kérdések.

C

Az elemzés feljegyzései, az elemzés szempontjai.

II. FOGLALKOZÁS

AUDITIV LEXIKAI ELOKÉSZÍTÉS

IRODALOM FELIDÉZÉSE	TERVEZÉS ÍRÁSBELI MUN- KA	BEMUTATÁS TANPÉLDÁK TÍPUSOK	ELEMZÉS
METODIKA III. fejezet		Здравствуй Москва !	Tényanyag- nyújtás.
<u>A szó bemuta- tása:</u>	Feladat:		
1. Hangalak fonetika	Minden tanár- jelölt 2 - 2	5. osztály	Megfigyelte- tés.
2. Kiemelés a szövegkör- nyezetből	szót kiválaszt Írásban leve- zeti a tanítás	Olvasmányfel- dolgozás.	Elemzés, ál- talánosítás, gyakorlás.
3. Szemantizá- ció	mozzanatait. Szemléltetés	Globális ol- vasás.	
4. Hangoztatás (egyéni, és kórusos)			Szerkezet Elrendezés Szemléltetés
5. Visszahe- lyezés a mondatba			Globális meg- értés
6. Szótározás, rögzítés			Lexika Olvasás arány Beszéd
<u>Szemantizáció</u>			
1. Szövegössz- szefüggés utján	Szemantizáció megtervezése Példák keresé- se a frazeolo- gizmusra, lexi- kailag keze- lendő szavak- ra, transzfer interferencia- jelenségre		Cél: a szóta- nítás
2. Szószár- maztatás			1. Az érint- kezés esz- köze
3. Értelmezés, szinonímák, antonimák			2. Ismeretlen szót tar- talmazó szöveg megértése
4. Körülírás			3. Önálló szókincs- bővítés
5. Felsorolás			
6. Fordítás			
<u>Sorrendiség:</u>			
A szavak cso- portosítása Sorrend Egységek			

III. FOGLALKOZÁS

A GLOBÁLIS OLVASÁS

IRODALOM FELIDÉZÉSE	TERVEZÉS ÍRÁSBELI MUN- KA	BEMUTATÁS TANPÉLDÁK TÍPUSOK	ELEMZÉS
Szóképes elő- program: Szókép Grofomotori- kus kép Artikulációs bázis-kiej- tés	IV. osztályos anyag: betűk ismer- etlenek	Ура! Книжкины! témán. Я, ё, з betűk bemu- tatása	A szóképes é- lőprogramra való támasz- kodás. Egyidejűleg képi, szó- képes, audi- tív megjele- nítés.
Globális olva- sás lényege: egyidőben hall, lát, éjt.	Olyan mondat- modellek kere- sése, amelyek a szóképes é- lőprogramban szerepeltek és tartalmazzák az új betűket.	Globális olva- sás. Ismeretlen be- tűk átlátása.	Gyakorlat szerepe.
Nyomtatott be- tűk tanítása.	Globális ol- vasás.	A tanulók glo- bális olvasá- si készségének bemutatása.	Az olvasási készség fej- lesztése: intonáció, hangsúly, tempó, megértés.
Fonetikai sa- játosságok.	A betűk kieme- lése az ismert környezetből.		
Imitativ nyelvtanítás.			
Szemléltetés fontossága.	Tudatos olva- sás.		

IV. FOGLALKOZÁS
SZÖVEGFELDOLGOZÁS

IRODALOM FELIDÉZÉSE	TERVEZÉS ÍRÁSBELI MUN- KA	BEMUTATÁS TANPÉLDÁK TÍPUSOK	ELEMZÉS
METODIKA		Здравствуй	
A szövegfel- dolgozás mód- ja: Szinkron sze- mantizáció Analitikus olvasás is- meretlen szavak, ny.- tani jelen- ségek elem- zése során.	Alapos mérle- gelés a mód- szer kiválasz- tása során. Szöveg tanul- mányozása. Kritikus pon- tok a szöveg- ben.	МОСКВА! Országismeret felhasználása a motiváció érdekében. Meggyőző sze- mélyes élmé- nyek.	A régi és új ismeretek összekapcso- lása. A szövegérté- si készség: részleges analitikus szintetikus fordítás nélküli megértés
Szintetikus olvasás: közvetlen megértés a már megszí- lárdított is- meretek alap- ján	A szövegelo- készítés ide- je és aránya		Olvasási for- mák: válogató böngésző néma tolmácsoló
Analízis Szintézis	Bemutató ol- vasás: tartós kon- taktus a ta- nulókkal		Aktivitás az órán.
Induktív és deduktív isme- retfeldolgo- zás.			Fáradtság je- lei.
A bemutató ol- vasás követel- ményei: tudatos kap- csolatok, he- lyes össze- függések, fo- lyékony ütem, szünetek, ki- fejező emoci- onális tart.			Készségfej- lesztés, a nehéz részek kidolgozása, fokozatosság.

V. FOGLALKOZÁS

NYELVTANI ANYAG FELDOLGOZÁSA

IRODALOM FELIDÉZÉSE	TERVEZÉS ÍRÁSBELI MUN- KA	BEMUTATÁS TANPÉLDÁK TÍPUSOK	ELEMZÉS
Uj ismeretek feldolgozása- nak lépései: tényfeltárás elemzés általánosítás részösszefog- lalás visszacso- lás	Részfeladatok kidolgozása Tényfeltárás Elemzés Általánosítás levezetése	" Мода " КОМУ ИДЁТ КОМУ НРАВИТСЯ К КОМУ ЕХАТЬ ИДТИ СКОЛЬКО КОМУ ЛЕТ?	A tanári írá- nyító munka. A tanári kér- dések irányí- tó szerepe. A logikai sorrend.
Elsődleges rögzítés. Logikai művel. Megfigyeltetés Elemzés, in- duktív vagy deduktív sza- bályalkotás gyakorlása.	Gyakorlati al- goritmusk ki- dolgozása.	КОМУ ВЕСЕЛО ГРУСТНО ХОЛОДНО ЖАРКО И.Т.Д.	A gondolkod- tató felada- tok elérték- e a célju- kat ?
Didaktikai a- lapelvek: szemléletes- ség tudományosság tudatosság fokozatosság szilárdság motiváció	Változatos munkaformák.	6. osztály.	Elsődleges rögzítés foka További elmé- lyítés Automatizálás

VI. FOGLALKOZÁS

TANULT ISMERETEKET FELDOLGOZÓ (GYAKORLÓ) ÓRA

IRODALOM FELIDÉZÉSE	TERVEZÉS IRÁSBELI MUN- KA	BEMUTATÁS TANPÉLDÁK TÍPUSOK	ELEMZÉS
Gyakorló óra ismérvei: Az előismere- tek felidézé- se, alkalma- zása A tantárgyon belüli koor- dináció Lényegkiemé- lés Általánosítás Fokozatos ön- álló alkalma- zás Fáradtság je- lei.	A "birtoklás" használatának összegyűjtése, logikai beve- zetés, példák kikeresése. A tanulói mun- káltatás meg- szervezése. Fokozatosság betartása. Változatosság. Pihentető fel- adatok.	"У Наташи день рож- дения. " У Наташи есть У Бориса У театра У школы Кот Ивана Цветы бабушки 6. osztály.	A választott gyakorlatsor hogyan szol- gálta a be- vését ? Munkaformák. Tanulókkal való kapcso- lat. Motiváció. Szituáció- teremtési le- hetőségek.

VII. FOGLALKOZÁS

IRÁSTANÍTÁS

IRODALOM FELIDÉZÉSE	TERVEZÉS IRÁSBELI MUN- KA	BEMUTATÁS TANPÉLDÁK TIPUSOK	ELEMZÉS
Az írástanítás		"ЧТО БЫЛО В ЦИРКЕ?"	
1. Globális szóképből az ismeretlen ki- emelése.	Egy betű meg- tanításának levezetése.	Ф ф, Ю ю,	Az anyag meg- jelenési for- mája.
2. A betű gro- fologiai, a hang fonetikus sajátosságai.	Kis lépések elvé. Táblakép.	II. Ф ф, Ю ю	Szemléletes- ség.
3. A betű ele- mekre bontása, vonalvezetés kötés.	Szemléltetés.	betűk írása.	Empátia.
4. Írott szö- veg olvasása.	Betűelemek.	Фёдор форточка Юра Юбка	Nevelési mód- szerek.
5. Gyakorlás.			Példaadás.
Fokozatosság elvé.		szavakból ki- emelve betű- hang elemzés.	Következetes- ség.
Szintézis, analízis.		Analízis.	Jutalmazás.
Esztétikai kö- vetelmények.		Szintézis.	Büntetés.
Megfigyelte- tés, problé- mafelvetés.		Vissza a szö- vegkörnyezet- be.	

VIII. FOGLALKOZÁS

ÖSSZEFOGLALÓ, RENDSZEREZŐ ÓRA

IRODALOM FELIDÉZÉSE	TERVEZÉS IRÁSBELI MUN- KA	BEMUTATÁS TANPÉLDÁK TÍPUSOK	ELEMZÉS
A régi és az új ismeretek összekapcsolása	VI. osztály	" Мода "	Beszédköz- pontosság ér- vényesülése.
Differenciált foglalkoztatás lehetőségei	A részeshatározói eset használata:	кому даёт? кому идёт? к кому ? в чему ?	Nyelvtani mintamondatok
A régi fogalm. bővítése, terjedelem elmélyítése, tartalom új jegyekkel.	1. Határozói 2. Lex. je- lentésben 3. "K" elől- járó von- zataként 4. Lelkiállap	кому весело ? кому жарко ? сколько кому лет ?	A tanulás e- redményessé- gét befolyá- soló ténye- zők.
Összefüggések felismerése.	5. életkor 6. Igevonza- tok	нравится звонить позвонить	Hibák gyako- risága. Tipushibák. Javítás for- mái, lehető- ségei. Az óra szer- kezete, idő- beosztás. Kérdés, tech- nikai infor- máció.

IX. FOGLALKOZÁS
DIALÓGUSOK TANÍTÁSA

IRODALOM FELIDÉZÉSE	TERVEZÉS ÍRÁSBELI MUN- KA	BEMUTATÁS TANPÉLDÁK TÍPUSOK	ELEMZÉS
A szóbeli ki- fejezőkészség fejlesztése.	VI. osztály Az eszközhat. eset kezdő di-	Bábozás, hite- lesség.	A tanári e- gyéniség.
Életszerű hely- zetek terem- tése.	alógusainak megtanítása.	Emocionális tartalom ki- emelése.	EMPÁTIA.
Szövegtransz- ponálás.	Választás.	С чем ты	Oroszos be- szédfordula- tok.
Életkori sa- játosságok fi- gyelembevétel- e.	Feldolgozás.	ЛЮБИШЬ ОЛИНЧИКИ?	Tanulói talá- lékonyság.
		С кем ты	Kombinatív készség.
		играешь ?	Reprodukció.

SZÁMONKÉRŐ, ELLENŐRZŐ ÓRÁK

IRODALOM FELIDÉZÉSE	TERVEZÉS ÍRÁSBELI MUN- KA	BEMUTATÁS TANPÉLDÁK TÍPUSOK	ELEMZÉS
Szóbeli.	Feladatok mennyisége,		Előkészítés.
Írásbeli.	nehézségi fo- ka, sorrendje.	Dolgozat írás	Szempon- tok, feladatok pontos kije- lölése.
Értékelés.			
Osztályozás.			
Munkaformák.	Fáradtság je- lei. A dolgozat a- nyagának ösz- szeállítása.		

IV. MIKROTANÍTÁSOK A JELÖLTKEPZÉS HATEKONYSÁGÁNAK NÖVELÉSE ÉRDEKÉBEN

A korszerűsítés kulcskérdésének, a pedagógiai tevékenység lényegének megértése látszik. A pedagógus gyakorlati munkáját hathatósan segítő képzési tartalom a tevékenység elsajátításának adekvát metodikája.

1. Nemzetközi tapasztalatok

1963 nyarán a Stanfordi Egyetemen alkalmazták elsőként a mikrotanítások módszerét.

1969-ben az USA-ban már 141 pedagógusképző intézményben alkalmazták ezt módszert. A felmérés adatai szerint a 442 pedagógusképző közül 195-ben honosodott meg, majd ez 1978-ra 237-re emelkedett.

A 60-as évek végén Európában is megkezdődött a mikrotanítás térhódítása, a tanárok képzésének gyakorlatában.

A 70-es évek elején a szocialista országokban is felfigyeltek a módszer előnyeire. Az első ismertetés 1972-ben jelent meg.

Képességekre, tevékenységekre alapozott tanárképzési programok.

Humanisztikus tanárképzési programok, amelyek nem a mesterség elsajátítását, hanem a kreatív személyiség formálását tekintik feladatuknak. Az utóbbi évtizedet a két szemléletmód szembenállása és egymásra hatása jellemzi.

A mikrotanítás fogalma

A hagyományos tanárképzés válsága és ennek elemzése, másrészt a behaviorista tanuláselmélet kínálta alapelvek megjelenése, harmadsorban pedig a video-technika fejlődésének eredményeként elérhető áron hozzáférhetővé vált a képrögzítő berendezések elterjedése.

A tanárképzés válságát az az ellentmondás váltotta ki, amely a pedagógussal szemben megnövekedett követelmények és a pedagóguspályára jelentkező hallgatók adottságai között álltak fenn. A pedagógusképzésnek tehát olyan eljárásokra volt szüksége, amelyek biztosítják minden egyes hallgató számára, hogy felkészültségét a gyakorlati problémák megoldására alkalmazni tudja.

A tevékenységek kis lépésre bontása, a célok pontos megfogalmazása, a tényleges tevékenység lehetőségeinek biztosítása, a megfelelő visszajelzés nyújtása, a korrekció lehetősége a tanulás, s ezen belül a tevékenységtanulás kedvező feltételeit jelentették.

A pedagógus tevékenységét lehet-e ilyen elemi komponensekre bontani? Meg lehet-e teremteni annak a feltételeit, hogy a hallgatók gyakorolják, alkalmazzák, végrehajtsák ezeket a tevékenységelemeket? Lehet-e objektív visszajelzést biztosítani a jelöltek számára? Visszajelzés alapján a hallgatók korrigálhatják-e korábbi tevékenységüket? Ennek a feltételnek a "mikroóra" felelt meg. Rövid ideig az adott készségre lehet koncentrálni.

"A mikrotanítás - McKnight 1971-es meghatározása sze-

rint - olyan egyszerűsített, de mégis valósághű tanítási helyzet, amely kedvező feltételeket biztosít a /tapasztalt vagy kezdő/ pedagógus számára ahhoz, hogy új tanítási készségeket sajátítson el, ill. a már korábban megismerteket tökéletesítse. A mikrotanítás a kedvező feltételeket úgy teremti meg, hogy csökkenti a tanulók létszámát, a tanítási időt, és a tanítás befejezése után azonnal információt nyújt a jelöltnek tevékenységéről."/27. lap./

A mikrotanítás menete: a hallgatónak meg kell ismerkednie az elsajátítandó készséggel, ezt néhány tanulóval gyakorolnia kell, a tanításról felvétel készül, amelyet elemeznek, az elemzés alapján újratervezi a tanítást a pedagógusjelölt, majd újratanít, s ez a folyamat ismétlődik, amíg az adott készség végrehajtásának egy előre meghatározott szintjét el nem éri.

Szakaszai:

- kongnitív szakasz /a készség céljának megismerése, elemeinek elkülönítése/;
- gyakorlási szakasz,
- az eredmények megismerése /visszajelzés/
- az elemzés - újabb cél

Pedagógiai jártasságok - pedagógiai készségek

A 60-as években igen határozottan megfogalmazódott a hagyományos tanárképzéssel szembeni elégedetlenség. A világ minden táján a gyakorlati tevékenységre történő szisztematikus felkészítés középpontba állításában látták: meg kellett

határozni azoknak a tevékenységeknek a rendszerét, amelyek az eredményes tanításhoz vezetnek.

"A tanárképzés nem maradhat tovább abban a boldog tudatlan és haszontalan állapotban, amelyet a romantizált előadások és a tervezetlen gyakorlati tapasztalatok alkotnak. A pedagógusképzésre vonatkozó kutatások legfontosabb feladata meghatározni, hogy a pedagógiai gyakorlat milyen jártasságok elsajátítását vegye programjába."

Ma is azt valljuk, hogy a pedagógiai mesterségnek, felkészültségnek vannak viszonylag jól körülírható, pontosan meghatározható komponensei, amelyek a tevékenység lényeges, gyakran előforduló elemei, s azt is hangsúlyozhatjuk, hogy ezek az elemek különféle kombinációkban fordulnak elő, ezáltal biztosítva a pedagógiai munka rugalmasságát, egyediségét, adaptivitását.

A pedagógiai készségek tartalma, főbb készségprogramok

A 60-as években kialakult készségfogalomnak megfelelő tipikus készségfejlesztő programot a Stanfordi Egyetemen dolgozták ki. A készségeknek ebben a rendszerében a kérdés, a motiválási, a tanulói részvétel fokozására szolgáló, a szóbeli közlési és a változatos reagálási készségeket sorolták fel.

Weigand és munkatársai olyan programot állítottak össze, amelynek célja a felfedező tanulást elősegítő pedagógustevékenység kialakítása. Ebben a programban nem elemi készségeket, hanem átfogóbb jártasságokat kívánnak kialakí-

tani.

A skóciai Stirling egyetemén 1968-ban kezdődött a mikrotanítás európai elterjedése.

Georg Brown az ulsteri egyetemen dolgozta ki a tanárképzési rendszerét. Gondot fordított a tanítási észlelésének, megfigyelésének a fejlesztésére, a tervezési tevékenység alakítására.

Turney, az ausztráliai Sydney egyetemén működő kutatócsoport vezetője a készségeket hét csoportba sorolta.

A James Cooper szerkesztésében 1977-ben már kézikönyv is megjelent.

A pedagógiai jártasságok és készségek jellege

A pedagógiai készség fogalma a hazai szakirodalomban az angol "skill" szó fordítása alapján honosodott meg. Az elnevezés bizonyos ellenérzést váltott ki, mivel a magyar pedagógiai terminológia szigorúan csupán a tevékenység automatizált komponenseire használja a készség elnevezést, szemben az angol-szász szakirodalomával, amelyben a készség és a jártasság fogalma összemosódik.

A pedagógiai jártasságoknak és készségeknek a sajátossága az integrált gyakorlatra orientált pedagógiai képzés csomópontjai legyenek. "Egy tanár naponta 1000 interperszonális kapcsolatban vesz részt. Ennek során nagyszámú döntést hoz, és ezekhez még nagyobb számú releváns információt kell figyelembe vennie. Minden szituáció egyedi, amelyben a tanárnak mindig egyedi megoldásokat kell találnia. Ez

szinte lehetetlen. Mégis sok tanár jól boldogul feladataival. Ez csak úgy lehetséges, hogy a tanároknak van egy viszonylag kisszámú kognitív struktúrájuk, amely lehetővé teszi, hogy az egyedi eseteket általánosabb kategóriák példaként értelmezzék. Ez lehetővé teszi sok döntés és információfeldolgozás automatizálását, habituálissá válását.

A pedagógiai tevékenység: tervezés, döntés, végrehajtás és elemzés. A tevékenységközpontú tanárképzés elterjedését többek között az az érvelés indokolta, amely szerint a pedagógusok többnyire tudják, hogy hogyan kellene cselekedniök, éppen nem képesek ennek a cselekvésnek a végrehajtására .

A tanítás művészete technikai készségekből és szakmai döntésekből áll. Ha nem áll a pedagógus rendelkezésére egy tevékenységrepertoár, nincs meg a döntés egyik alapfeltétele, hogy legyen mi közül választani.

A tanári felkészültség területei

Elméleti pe-	A tanulást	A tantárgy	Tanítási
dagogiai és	serkentő	ismerete	készségek,
pszichológi-	attitűdök		technikák,
ai ismeretek			módszerek

!Oktatási döntéshozatal!

Tervezés	Végrehajtás	Értékelés
----------	-------------	-----------

Visszacsatolás

A tanári felkészültség és az oktatási döntéshozatal kapcsolata.

A modell és a mikrotanítás során megvalósuló tanulás
mechanizmusa

A tanítás

a/ A tervezés

A szerzők véleménye szerint a mikrotanítás, ha nem előzi meg a mikrotervezés, tévútra is vezethet.

b/ A mikroóra

A tényleges önálló tanítás lehetőségeinek biztosítása a mikrotanítás egyik alapvető ismérve. A mikroórának az elsajátítandó készség gyakorlásához egyszerűsített, de reális szituációt kell biztosítani.

A gyerekek jelenléte fokozta a hallgatók motivációját, koncentrációját, a valóságos reakciók könnyebbé tették a természetes tanári viselkedést, és pozitív irányba befolyásolták a hallgatók tanítással szembeni attitűdjét. A fenti kutatási eredmények ellenére a gyakorlatban igen elterjedt a csoporttársak számára tartott tanítás. Az USA pedagógusképző intézményeinek 82,7 %-ban a csoporttársakat tanítják. Praktikus, de gyengébb hatékonyságú 4-6 fős csoportokról számolnak be. A csoport létszámának növelését általában 10 főig tartják célszerűnek a kutatók.

Wolfe, D. E. tapasztalatai: a mikrotanítás és a gyakorlótanítás a teamoktatásnak egy olyan változatát iktatták be, amelynek során a hallgatók már teljes osztályt tanítottak, de a negyvenöt percet három hallgató 15-15 perces tanításra bontotta. Ez a megoldás megkönnyítette az átmenetet az önál-

ló gyakorlótanításhoz.

A mikrotanítás időtartama általában 8-12 perc között változik, de beszámol 20 perces mikrotanításról is.

A tanítással összefüggő elvi kérdés a második tanítás jellege. A mikrotanítás menetéhez hozzátartozik a készség tökéletesítésének, ismételt tanításának /reteach/ lehetősége. Az eredeti stanfordi módszer szerint a készség tökéletesítésére az adott, változatlan tartalom másik tanulócsoport számára történő ismételt tanítása szolgál.

Továbbfejlesztés

Mikrotanítás - rendes tanítás.

Későbbi tapasztalatok azt mutatták, hogy bizonyos, elsősorban már az első alkalommal is viszonylag jó teljesítményt nyújtó, ill. az első tanítással elégedett hallgatóknál ez az ismételt tanítás nem javulást, hanem éppen teljesítményromlást eredményez.

A mikrotanítás színhelye lehet a felsőoktatási intézmény, ill. a gyakorlóiskola.

A mikroórák valóságosságát növeli, ha témája iskolai tananyag, vagy ahhoz kapcsolódó, azt kiegészítő kérdéskör.

Visszacsatolás - önkonfrontáció

A visszacsatolás a mikrotanítás lényeges ismérve, amely jelentősen hozzájárul a tevékenység alakulásához. Másfelől a mikrotanítás keretei között megteremtett visszacsatolási formák minden más tanárképzési eljárásnál sokkal teljesebb és objektívebb visszajelzést biztosítanak.

Önkonfrontációról akkor beszélünk, ha az ember szembe-kerül saját viselkedésével, személyiségének olyan oldalával, amelyet addig nem ismert. (Bierschenk, B. 1974. Perlberg, A. 1975).

A visszacsatolás során a tanuló /tanárjelölt/ olyan információk birtokába jut, melyek tájékoztatják őt a célként megadott teljesítmény, tudásszint és az általa addig elért tudás közötti különbségről. A mikrotanítás során a visszacsatolás forrásai között legtöbbször helyet kapnak az audio- vagy a videofelvételek, amelyek általában önkonfrontáló hatásúak.

a/ Az önkonfrontáció hatása és hatásmechanizmusa

Amikor valaki először kap képet saját magáról, akár a hangjáról magnetofon, vagy akár az egész viselkedéséről képmagnetofon segítségével, főként a külsődleges jegyek ragadják meg a figyelmét. Ezt a jelenséget a szakirodalom kozmetikai effektusnak nevezi.

A kozmetikai effektus az önkonfrontáció természetes kísérőjelensége, amely néhány visszanezés után háttérbe szorul.

Túl a kozmetikai hatáson, az önkonfrontáció egyébként is feszültséget magában hordozó szituáció, s ennek negatív hatásai, a félelem, a zavartság, a szorongás, az izgalom, a frusztráció különösen az egyébként is kevésbé magabiztos személyeknél jelennek meg.

Az önkonfrontációnak ezeknél a negatív hatásainál

sokkal jelentősebbek a pozitívumai. Fuller és Manning már idézett összefoglaló tanulmányában megállapítja, hogy az önkonfrontáció hatására általában nő a tanárjelöltek önbizalma, önbecsülése (self-esteem, self-regart). Már egyértelműbbek az önértékelés pontosságának, realitásának növekedésére mutató adatok. Ez a tény azért fontos, mivel korábbi kutatások arra hívták fel a figyelmet, hogy a tanárjelöltek igen pontatlanul ítélik meg saját tevékenységüket. Az önkonfrontáció hozzájárul a hallgatók receptivitásának, nyitottságának javulásához, azaz hatására hajlamosabbá válnak a visszacsatolás nyújtotta információk befogadására.

b/ A visszacsatolás típusai

Tükörszerű visszacsatolásról akkor beszélünk, ha egy személynek minimális torzítással, válogatással, átalakítással vagy értékeléssel közvetlenül bemutatjuk saját tevékenységét.

Az irányított visszacsatolás tartalmazza a tevékenység bemutatását és valamilyen irányítást is. A mikrotanítás esetében a visszajátszáskor, amikor is sok minden látható a képernyőn, a figyelmet a tanítási szempontokra kell irányítani.

A következmény-visszacsatolás esetén a tanárjelöltet tevékenységének a következményeiről, hatásairól a tanulók tájékoztatják.

A véleménynyilvánítás a szó szigorú értelmében már

nem is tekinthető visszacsatolásnak.

c/ A visszacsatolás forrása

Wragg "Tanítani tanítani" c. könyvében jól szemlélteti a visszacsatolás lehetséges forrásait. Ezek:

- a gyerekek kommentárjai
- vezető tanári elemzés
- ellenszenv
- évfolyamának megjegyzései
- felkészülés
- tanítás
- interakcióelemzés
- videofelvétel
- kozmetikai effektus
- érzéketlenség
- a hallgatók saját észlelései

d/ Auditív vagy audióvizuális visszacsatolás

A videofelvétel hatására szignifikánsan jobb eredményt értek el a tanári tevékenység alakításában. A videós visszajelzés előnye, hogy a jelölt és a vezető tanár számára közös hivatkozási alapot teremt. Az auditív visszajelzés fölénye elsősorban a verbális készségek, például a kérdezési készségek területén mutatkozik meg.

Az USA-ban a mikrotanítások során 78 %-ban videofelvételt, és 12 %-ban hangfelvételt alkalmaznak, ezek

után ma is időszerűnek tarthatjuk Ward, P.M. /1970/ megállapítását arról, hogy a hangfelvételeket jelentősen alulértékelik.

e/ A vezető tanár

A képmagnófelvétel, hangfelvétel csak akkor szolgál a visszacsatoláshoz szükséges információ forrásaként, ha a jelölt tudja, mihez és milyen szempontból hasonlítsa saját tevékenységét.

A vezető tanár komplex feladatait az alábbiakban látjuk:

Forrásul megadja a szükséges szaktárgyi és módszertani segítséget, információkat. Tanácsadó javaslatot tesz az ismételt tanítás során következő stratégiára vonatkozóan. Értékeli a tanárjelölt tanítási tevékenységét, általános erkölcsi támaszul szolgál a jó mozzanatok kiemelésével, a hallgatók bátorításával.

f/ A tanulók mint a visszacsatolás forrásai

g/ A csoporttársak mint a visszacsatolás forrásai

h/ A megfigyelési eszközök mint a visszacsatolás forrásai

A visszacsatolás folyamatában lényeges segítséget nyújtnak a visszacsatolás egyéb forrásai: a vezető tanár, a hallgatótársak, a tanulók és a megfigyelési-értékelési eszközök.

A mikrotanítás hatékonysága

A hatékonyságvizsgálatokban leggyakrabban kérdezési készségek fordulnak elő. A hatékony kérdés elsajátítását szolgáló minitanfolyam hatékonyságvizsgálatát több országban is igen alaposan megszervezték.

Az affektív készségek értékeinek felszínre hozása, elfogadása, értelmezése fejlesztésében számol be pozitív változásról.

A mikrotanítás hatékonyságát nem csupán a végrehajtási jellegű tevékenységek alakulásán, hanem az elemzési-értékelési készségek változásán is mérhetjük. A mikrotanítás hatékonyságára vonatkozó kutatásokból összeállított mozaikkép igazolni látszik, hogy a mikrotanítás segítségével a különböző tanítási készségek kialakíthatók, a tanár értékelő és önértékelő tevékenysége, a tanárjelöltek nyitottsága fejleszthető, a módszert a hallgatók személyiségvonásaiktól függetlenül szívesen fogadják.

2. A mikrotanítás helye a pedagógusképzésben

A képzés egyes elemeihez a mikrotanítás kétféleképpen kapcsolódhat: speciális tanfolyam, mint valamely tárgy integráns része, vagy mint egy speciális tanfolyam azon hallgatók számára, akiknek különös szükségük van erre.

1. Szoros kapcsolatot igyekeztek teremteni valamely elméleti tárgy, többnyire a pszichológia vagy a szociálpszichológia és a mikrotanítás között.

2. A mikrotanítás és a gyakorló tanítás, a gyakorlóiskola kapcsolata is felvetődik ebben az összefüggésben. A mikrotanítással nem szabad helyettesíteni a gyakorló tanítást, de célszerű a gyakorlóiskola szerepének átértékelése.

Teljesen egyetértünk Evans, D. R. /1970/ megfogalmazásával: "A mikrotanításnak nem helyettesítenie, hanem megelőznie kell a gyakorló tanítást, ezáltal azt értelmesebb tanári tapasztalattá változtatja. A mikrotanítás felvértezi a kezdő tanárt az alapvető készségekkel, az önbizalom megfelelő szintjével, stb... Ezek után a gyakorló tanítást a képzési program betetőzésének fogja tekinteni, ahelyett, hogy - miként az a hagyományos képzésben gyakran előfordul - traumát és kétségbeesést váltana ki belőle." A tevékenységközpontú tanárképzés programokban él tovább.

A cikk címében is a tevékenységközpontú tanárképzés előfutárának nevezi a mikrotanítást. A tanítási tevékenység definiált elemeinek célként való megadása, a jól tervezett képzési eljárások ezen célok elérésének érdekében, az értékelés kritériumai között a tevékenység előtérbe kerülése, az elért eredmények visszajelzése, a szükséges korrekció ciklikus elvégzése jelzi a mikrotanítás, a minitanfolyamok és a tevékenységközpontú tanárképzés kapcsolatát.

3. Mikrotanítás Magyarországon

Törekvések a mikrotanítás hazai alkalmazására

1972-ben megjelent egy külföldi szakirodalom.

2-3 napos tanfolyamot tartottak. Kedvező feltételek alakultak ki a szombathelyi Tanárképző Főiskolán a mikrotanítás bevezetésére. újszerű modellek is készültek, mint a karvezetés.

Az egri Ho Si Minh Tanárképző Főiskola volt a második olyan tanárképző intézmény, ahol a mikrotanítást alkalmazták a hallgatók gyakorlati képzésében.

1975 tavaszán a Hajdú-Bihar megyei Továbbképzési Intézet felkérésére hat foglalkozásból álló továbbképzést szerveztünk.

A mikrotanítással kapcsolatos kutatások Magyarországon 1976-ban kezdődtek. Megkezdődött az OOK irányításával a fejlesztő munka több témakörben: "A gondolkodtató kérdések alkalmazása". "Az individualizált munka megszervezésére irányuló tanári tevékenységek".

Az Esztergomi Tanítóképző Főiskolán és az ELTE Bölcsészettudományi Karán is megkezdtek a mikrotanítás kísérleti jellegű alkalmazását.

A kísérleteknek az volt az alapvető funkciója, hogy nemzetközi tapasztalatok alapján kidolgozott metodika alkalmazhatóságáról képet adjanak.

Kísérlet a mikrotanítás alkalmazására a tanítóképzésben

Az Esztergomi Tanítóképző Főiskola három módszertan-

oktatója, valamint egy gyakorlóiskola vezető tanítója működött közre.

A mikrotanítás egy-egy osztályban a tanítási órák keretében folyt. A 12 -fős hallgatói csoport 4 háromfős teamre oszlott. Egy-egy team az osztály negyed részét tanította oly módon, hogy a három hallgató 10-10 perces tanítása az adott óra egymást követő három részletét dolgozta fel.

Kísérlet a mikrotanítás alkalmazására a tanárképzésben

Az ELTE Bölcsészettudományi Karán az esztergomi kísérlettel párhuzamosan, majd annak befejezése után is folytattunk vizsgálatokat a mikrotanítás adaptálási lehetőségeire vonatkozóan.

A vizsgálat célja az volt, hogy megkíséreljük feltárni a mikrotanítás egyes összetevőinek /tényleges tanítás, ismételt tanítás, videós visszajelzés/, valamint az ötödéves gyakorló tanításnak és az ennek során biztosított videós visszajelzésnek a hatását a hallgatók önértékelésére, ill. a hallgatók tényleges tanítási tevékenységére:

- a harmad, ill. az ötödéves hallgatók esetében
- az első, ill. az utolsó tanítás esetében.

Függő változóként a pedagógiai tevékenység, illetve a tanulói reagálások hat összetevőjét elemeztük:

1. a tanárjelölt érzelmi reakciói
2. a tanárjelölt metakommunikációja
3. a tanárjelölt verbális tevékenységének színvonala
4. az óravezetés stílusa
5. a tanárjelölt és a tanulók közötti interakciók jel-

lege

6. az óra didaktikai értékei

A vizsgálat megszervezése, a minta

A mikrotanításban résztvevő hallgatókat három csoportba soroltuk. Az első csoportba tartozók egy alkalommal tartottak mikroórát, és erről képmagnófelvétel készült.

A harmadéves hallgatók a didaktikai hospitálási órakeret terhére, ill. speciálkollégiumi formában vállalkoztak a mikrotanításban való részvételre.

Az ötödéves hallgatók két-két órájáról készítettünk videofelvételt. úgy választottuk ki az órákat, hogy az első felvétel a gyakorlat megkezdése utáni 2-5. óra valamelyikén, a második felvétel pedig az utolsó óra egyikén készüljön.

Összefoglalásul megállapíthatjuk, hogy az egyetemi hallgatók - a tanítójelöltekhez hasonlóan - kedvezően fogadták a mikrotanítás bevezetését. Elsősorban a gyerekekkel való közvetlen kapcsolatot, a tényleges tanítás lehetőségét és a képmagnós visszacsatolást értékelik. úgy látják, hogy e képzési forma alkalmas pedagógiai készségek fejlesztésére, kommunikációs és tanítási hibáik felismerésére és kijavítására. Mindezek alapján indokoltnak tartanak általános bevezetését.

4. A mikrotanítás alkalmazásának általános lehetősége

A mikrotanításnak, ill. a tágabban értelmezett laboratóriumi képzési formáknak számos változata jelent meg, amelyek kijelölik ezen új képzési technika helyét a pedagógus-

képzés és a továbbképzés korszerűsítésében.

Az elméleti ismeretek alkalmazása, gyakorlása - jártas-
ságok és készségek kialakítása

A mikrotanítás a híd szerepét tölti be az elméleti ismeretek megszerzése és az iskolai környezetben folyó gyakorló tanítás között.

Gyakorlatra orientált, integrált pedagógiai képzés

Ha a mikrotanítás alkalmazásának perspektíváiról kívánunk képet kapni, magunk elé kell idézni a pedagógiai képzés átfogóbb rendszerét, amelynek személyiségközpontúság, gyakorlati irányultság, összehangoltság, integráltság a központi kategóriái. Ebben a rendszerben teljesezhetnek ki a mikrotanításnak, ennek a korszerű technika és a pedagógiai, pszichológiai elvek ötvözeteként létrejött képzési módszernek mindmáig csupán részben feltárt lehetőségei.

5. A mikrotanítás alkalmazása - orosz nyelvből - gyakorlóiskolánkban

A Tanárképző Főiskolák Tanterve 1984/85-ös tanévtől kifejezetten törekszik a gyakorlati képzés tartalmát, időarányait bővíteni.

A tanulmányi idő 82 % az elméleti oktatásra, 18 % a gyakorlati képzésre fordított arány. Az adat önmagáért beszél. Ezen próbál, ha - időben minimális mennyiségben is - de hatásfokában jelentősen segíteni a JGYTKF. 1. sz. Gyak. Iskolájában kipróbált mikrotanítási szisztéma orosz nyelv és

ének tantárgyak vonatkozásában.

A VI. félévben a tanárjelölt életének első órája előtt vagyunk, aki ekkor szembesül először a tanulókkal, a tanítás komplex, személyiségének, tudásának minden egyes kis területét aktivizáló mozzanatával, s végül az elemzés során önmagával.

A VI. félévi kísérlet az "első tétova lépések" pszichés nehézségeit próbálják oldani - mint a hallgatók véleményéből kiderül - sikerrel.

A másik beiktatott mikrotanítás a tanítási gyakorlat, záróakkordját a vizsgatanítást előzte meg.

A vizsgatanítás ismét hangsúlyosabb a tanárjelölt életében. Miért?

Itt méregettetik meg először, tehát értékelik!

Más körülmények adódnak: csoport előtt zajlik, a tanzéki megbízott és az iskola igazgatójának valamint a szakvezető jelenlétében. A tudatos pedagógiai tevékenység indoklása és önelemzés történik. Itt körvonalazódik, kiből, milyen szakember válhat.

Ezeknek a kísérőjelenségeknek az oldására, adtunk lehetőséget a tanárjelölteknek egy "0" fordulóban. Vizsgatanításnak azt az órarészletét próbálhatta ki 15-20 percben, amely számára a legtöbb gondot okozta a felkészülés, ill. a gyakorló idő alatt. Ilyenek voltak a spontán beszélgetés, a nyelvtani anyag logikai felépítése, annak tudatos, célravezető átadása, a tanulók fogalomalkotása, lexikatanítás lépései, a bemutató olvasás, a szituációteremtés, kérdéstechni-

ka, intonáció stb.

A VI. félévben az előkészítő munka sokkal körültekintőbb. A szakvezető útbaigazítása, figyelemfelkeltése, a legapróbb részletekre is kiterjedő. Ezután a hallgató önálló felkészülése következett, ill. a mikrotanítás megtartása. A mikrotanításon résztvevő tanulók a párhuzamos osztályból valók (5-6 gyerek), tehát az "éles" tanításon ezek a tanulók nem segíthették a tanár munkáját. Velük tulajdonképpen önmagát próbálhatja ki a tanárjelölt. A legnagyobb katarzist, ill. élményt az önmagukkal való szembekerülés jelentette.

A video visszajátszás - az önkonfrontáció alkalmával szembekerültek saját viselkedésükkel, "szerepjátékukkal" személyiségüknek olyan oldalával, amelyet addig nem ismertek.

A visszacsatolás során a tanárjelölt olyan információk birtokába jut - természetesen a szakvezető irányító elemzése segítségével - amelyek tájékoztatják őt a célként megadott teljesítmény, tudásszint közötti különbségekről.

Természetesen a külsődleges jegyek ragadják meg először a figyelmét, de másodszori visszanezéskor a szakmai pozitívumok - negatívumok is felszínre kerülnek. Az önkonfrontációval járó szorongáson, izgalmon, zavartságon túl vannak pozitívumok is. Nő a tanárjelöltek önbizalma, önbecsülése és nyitottabbá válnak a visszacsatolás nyújtotta információk befogadására. Élmény önmagukat viszontlátni fényképen is, pedig az csak egy megmerevedett, pillanatnyi valóságunk, hát még beszélni, gesztikulálni, magyarázni, meggyőzni, moso-

lyogni, kétkedni, elismerni és még mi minden egyszóval tükörben dolgozni.

Könnyebb bizonyítani: mi a hibás, mi a groteszk, mi a célravezető és mi nem. Egyértelműbbek az önértékelés pontosságának, realitásának növekedésére mutató adatok. Ez a tény azért fontos, mivel korábbi kutatások arra hívták fel a figyelmet, hogy a tanárjelöltek igen pontatlanul ítélik meg saját tevékenységüket.

A visszacsatolás forrásai: a szakvezető tanár, a tanulók és a csoporttársak

A vezető tanár feladata: forrásul megadja a szükséges szaktárgyi és módszertani segítséget információkat. A mikrotanítás után javaslatot tesz az ismételt tanítás során követendő stratégiára vonatkozóan. Értékeli a tanárjelölt tanítási tevékenységét, általános erkölcsi támaszul szolgál a jó mozzanatok kiemelésével, a hallgatók bátorításával.

A hallgatóknak mind a VI., mind a VII. félév végén kérdőívet adtunk ki, miben látják hasznosnak a mikrotanítást.

VI. Félév. Gyakorisági sorrenbe állítva!

1. Helyesnek tartja-e a közvetlen tanítást megelőző mikrotanítást?

Igen: 10

Nem: 1

2. Ha igen, milyen területen érezte a mikrotanítás pozitív hatását?

a tanulókkal való kapcsolatteremtésben
az óravezetés magabiztosságában
az orosz nyelvűség biztosításában
orosz nyelvű utasításokban, óravezetésben
a közvetlen bemutatások szemléltetés területén
a koncentrációban
az orosz nyelvű információban
szituációteremtésben
a tanulók nyelvi szintjéhez való alkalmazkodásban.

3. Az első 5 félév főiskolai, szaktárgyi, pedagógiai, tantárgypedagógiai képzését megfelelőnek tartja-e a gyakorlóiskolai munka eredményes megkezdésében?

Igen: -

Nem: 1

Részben: 11

Indoklás:

- A szaktárgyi és a pedagógiai képzést jónak tartom. A módszertani képzésnek viszont semmi értelmét nem láttam.
- Véleményem szerint módszertanból tudásunk eléggé hiányos.
- Szerintem módszertanból nem kaptunk elegendő elméleti ismeretet.
- A szaktárgyak közül nagyon kevés az, amely kellőképpen megalapozza a gyakorlóiskolai munkát. Legtöbb problémát a módszertan esetében fedeztem föl. Aránytalanság van az elméleti és a gyakorlati

módszertan megismertetése között. Az általános iskolai tankönyveket egyáltalán nem ismertük meg.

- Az előző 5 félévi képzés nagyon távol áll a gyakorlati tanári munkától. Számomra ez teljesen újdonság.

- Az az általános vélemény, hogy a módszertanra nagyobb hangsúlyt kellene fektetni.

- Több beszédgyakorlatot kellene beiktatni, arccal az általános iskolai óravezetés, tankönyvek óravezetés felé.

- A pedagógia tudatos felhasználásához, mélyebb ismeretekre lenne szükség.

4. Önmaga számára volt-e motiváló, ösztönző hatása a mikrotanításnak?

Igen: 11

Nem: 1

Ha igen, milyen területen érzi ezt?

- A kérdésfeltevésben és a tanulók nyelvi szintjéhez való alkalmazkodáshoz.

- A tanulókkal való kapcsolatteremtésben.

- Önmagam megismerésében jelentett sokat. Kívülről megfigyelhettem a munkámat. Az itt elkövetett hibákat, hiányosságokat kijavíthattam.

- Ha mást nem, legalább azt a részt, amelyet a mikrotanításon át kellett adnom, nagyon pontosan kidolgoztam. Kipróbálhattam, milyen a gyerekekkel szembenézni, és nemcsak mögöttük ülni.

- A mikrotanításon elkövetett hibákra jobban oda tudtam figyelni az órán.
- A képernyőn felfedeztem a hibákat, s ezeket az órán már nem követtem el.
- Könnyebb volt ugyanazt az anyagrészt mégegyszer megtanítani.
- Az óravezetés magabiztosságában, a szemléltetés területén.

A válaszokból kitűnik a módszertani képzés fontossága, a pedagógiai, pszichológiai előképzés alapvető volta.

Kérdések a VII. félévi mikrotanítást végző főiskolai hallgatókhoz.

1. Milyen órarészletet, a zárótanítás milyen egységét végezte el a mikrotanítás keretében?

- nyelvtani anyag
- lexikatanítás
- olv. feldolgozás

2. Hány tanuló vett részt ezen? 5-8 fő.

3. Milyen időtartamú volt az órarészlet? 10-12-15 perc

4. Milyen segítséget jelentett a mikrotanítás a zárótanítás eredményes megtartásához?

- eredményesebb óra
- magabiztosság
- elméleti, módszertani megalapozottság
- kedvezőbb légkör teremtése
- a szaktárgyi ismeretekkel való bännitűdás

5. Milyen területen volt pozitívabb, eredményesebb a jelölt óravezetése az első mikrotanításhoz viszonyítva a zárótanításon.

- oldottabb óravezetés
- biztosabb rögtönzés, spontán reagálás
- magabiztosság
- jobb kérdéstechnika
- belső feszültség könnyebb legyőzése
- kapcsolatteremtés
- váratlan szituációkhoz való alkalmazkodás
- az oktatási folyamat logikusabb átlátása
- fölösleges (motorikus) mozgások kiküszöbölése, lazább viselkedés
- természetesség

6. Milyen területen volt pozitívabb, eredményesebb a jelölt óravezetése az orosznyelvűség biztosításában:

- az orosz nyelvű utasításokban, óravezetésben
- a tanulók nyelvi szintjéhez való alkalmazkodásban
- szituációteremtésben
- orosz nyelvi légkör megteremtésében
- kérdőmondatok információjában
- országismereti anyaggal a motivációban

Javaslatok:

1. Megfelelőnek tartják-e a mikrotanítás helyét a

jelöltképzésben?

Igen: 12

Nem: -

2. Mivel lehetne a mikrotanítást javítani a jelöltképzésben?

- változatosabb témák, módszerek
- ne csak a jó képességű gyerekek vegyenek részt benne
- ki kellene tágítani a lehetőségeket más szakokra is

3. Milyennek minősíti a gyakorlóiskolai képzés?

Jó: 2

Gyenge: -

4. Mivel lehetne javítani ?

- időtartam növeléssel
- több gyakorlási lehetőséggel

6. A VI. félévi hagyományos és új modell a gyakorlólóhéten

A hagyományos modell:

Tervezés az első órához

- szakvezetői korrekció

Kapcsoló óra

- az 1. óra megtartása

Ezzel szemben az új modell:

Tervezés az első órához

- kiemeli a mikrotanítás anyagát, ennek rész-

letes kidolgozása

- szakvezetői korrigálás
- szempontok kiadása egyéneknek, csoportnak
- mikrotanítás
- visszacsatolás (visszanézés)
- önelemzés, csoportelemzés, szakvezetői elemzés
- korrigálás
- kapcsoló óra
- az első óra megtartása

Választott mikrotanítási egységek:

Leginkább a lexikatanítástól, a nyelvtani anyag tanításától és a szituációteremtéstől féltek a hallgatók.

A lexikatanításnál a leggyakoribb hiba az elnagyoltság. Nem hiszik el a hallgatók, hogy itt rendkívül fontos a körültekintés, az alaposság. Ezek nélkül a helyes kiejtés, a szemantizáció vagy a grafológiai kép esik áldozatul. A lexikatanítás alapvető lépéseit, a módszertani előtanulmányok, sőt a gyakorlóiskolai felidézés után sem tartják be. A kis lépések elvét nem érzik fontosnak. Az alapos lexikai előkészítés nélkül viszont nincs eredményes olvasmány feldolgozás, nincs logikus nyelvtanítás stb.

A nyelvtani anyag tanításánál az átadás módját el sem tudják képzelni a tanárjelöltek. A 6. osztályban a főnév ragozás képezi a megtanítandó anyag 90 %-át. Hogy ennek milyen nagy jelentősége van az alapozás szempontjából, ezt

nem kell bizonygatni. Ezért 6. osztályba mindig beosztunk hallgatókat, hogy ezt a fontos munkát feltétlen lássák szakvezetői bemutató órákon, ill. maguk is próbálják ki. Először is a logikai felépítéssel vannak gondok. Vagy átcsapnak magyar nyelvű magyarázatba, vagy nem biztosítanak megfelelő számú tanpéldát a megfigyelésekhez. Tehát a tanulóknak nincs miből általánosítani, szabályszerűséget megállapítani.

Az alapvető szabályok:

- mindig a beszélt nyelvből kell kiindulni
- megfelelő számú mondatmodellt kell bemutatni
- megfigyelési szempontot kell adni
- szabályszerűséget kell megállapítani
- általánosítani kell
- végül ezeket alkalmazni kell, (tehát vissza kell térni a beszélt nyelvhez)

Ezt a logikai sorrendet betartani valóban nehéz úgy, hogy közben figyelni kell a saját beszédünkre, a tanulók válaszáira, a szemléltetésre stb.

A szituációteremtéshez nincs megfelelő empátiájuk, anélkül pedig nem hiteles az egész szituáció. Játsszani kell! Bizonyos színészi képességekre van szükség, amivel valaki vagy születik, vagy tanulni kell. Ezen a téren vannak a legnagyobb gátlások. Tehát ezt is le kell győzni, tudatosan kell törekedni a megjelenítés őszinteségére, a körülményeket meg kell teremteni, stb.

Itt csodálkoztak rá önmagukra leginkább a hallgatók.

Valóban ilyen "sután" sikerült? Ennyire nem tudok kontaktust teremteni a gyerekekkel?

Bizony apró mozdulatokra, mimikára, beszédkultúrára, mozgáskultúrára is tanítani kell őket.

Az első órát megelőző mikrotanítási témák

1. Olvasmányfeldolgozás
2. A magyartól eltérő /kontrasztív/ igehasználat megtanítása, (tenni, fektetve, állítva helyezni)
3. A birtokos eset (összefoglaló, rendszerező) használata
4. Lexikatanítás, (új ismeretet feldolgozó óra)
5. Dialógus tanítás, (új ismereteket feldolgozó)
6. Az alábbi igék használata és gyakorlása, (ismereteket alkalmazó óra):

КЛАСТЬ- ПОЛОЖИТЬ és СТАВИТЬ- ПОСТАВИТЬ

7. Ellenőrző óra. Témazáró dolgozat előkészítése.

7. A vizsgatanítást megelőző mikrotanítási témák

1. Az igeszemlélet.

Ismereteket rendszerező óra.

2. A - СЯ végű igék használata.

Ismereteket alkalmazó óra.

3. Lexikatanítás. /МОЧЬ, УМЕТЬ, ЗНАТЬ/

új ismereteket feldolgozó óra.

4. A - СЯ végű igék rendszerezése.

Összefoglaló óra.

5. Dialógustanítás, lexikatanítás.

Beszédkésztséget fejlesztő és új ismereteket közlő óra.

6. A перед előjáró használata idő és helyviszony kifejezésére.

7. Olvasmány feldolgozás. /Письмо Вани / .

A tanult nyelvtani, lexikai ismeretek szintézise.

8. Кем быть? Az eszközhatározós eset vonzata.
Új lexikai és nyelvtani ismereteket közlő óra.

8. A mikrotanítás alkalmazásának tapasztalatai.

A mikrotanítás kísérlete az 1987/88-as tanévben, az I-II. félévben a tanárjelöltek oktatásának VI-VII. félévében lett bevezetve.

A mikrotanítás gyakorlati alkalmazása, kísérlete igazolta, hogy a mikrotanítási módszer

- Alkalmas nyelvi területen is az oktatás hatékonyságának növelésére.
- Erősödik a hallgatói kontroll, nagyobb a lehetőség az elkövetett hibák jövőbeni prevenciójára.
- A korábbinál sokrétűbbek, színesebbek a hallgatói foglalkozások. Növekszik a tanárjelöltek aktivitása.
- Objektívebb a tanárjelöltek szakvezetői értékelése, a videofelvétel bizonyíték a vélemény alátámasztására.
- Interperszonális kapcsolat alakul ki, amely bővíti mennyiségileg az oktatási folyamatban résztvevők körét, ugyanakkor minőségileg is előrelép a tanítás-

tanulás folyamatában.

- Tapasztalat, hogy a videofelvétel, a szereplés, az utólagos kontroll, a visszajelzés, a visszanezés lehetősége nagy mértékben növeli a hallgatói becsvágyat. Ez önmagában is hatékonyságnövelő tényező, mert a hallgató az átlagosnál alaposabban és lelkiismeretesebben készül fel a mikrotanításra, a "fellépésére".
- A kísérleti módszer alkalmazása során, annak befejezésekor, a hallgatói véleményt osztva, úgy vélem, hogy a mikrotanítási módszer, más szakterületen is hatékonyan alkalmazható.

9. Zsótér Klára hallgató mikrotanítási tervezete

MIKROTANÍTÁS

Az óra típusa: olvasmányfeldolgozó óra

Tanít: Zsótér Klára

A tanítás anyaga: 8. lecke: A

c. olvasmány

1.	<p>Закройте всё и слушайте внимательно!</p> <p>Теперь я прочитаю вам новый рассказ. Слушайте и попробуйте понимать!</p>	<p>Tanári bemutató olvasás.</p>
2.	<p>Давайте посмотрим, как вы поняли этот текст!</p> <p>Ребята! Ответьте на мои вопросы!</p> <p>Прошу вас, ответьте полными предложениями!</p> <p>I. Кто разговаривал в рассказе?</p> <p>---> 1. kép</p> <p>Иди сюда, ..., и выбери картинку, которая изображает твой ответ!</p> <p>Полажи туда на доску!</p> <p>2. Куда пошли Дима и Серёжа?</p> <p>3. У Серёжи есть коньки?</p> <p>4. Кто подарил ему?</p> <p>---> 2. kép</p> <p>5. Кто не умел кататься на коньках? Дима или Серёжа?</p> <p>6. Что делал Серёжа поэтому на катке?</p> <p>---> 3. kép</p>	<p>Eszköz: Az asztalon lévő képek + mágnesek</p> <p>Tanári kérdések:</p>

Az óra típusa:

Tanít:

A tanítás anyaga:

	7. Кто был ещё на катке? 8. Когда позвонил Дима опять Серёже? 9. Что ответил Серёжа? ---> 4. kép	
3.	Давайте прочитаем текст! Откройте учебники на стр. 88! Читай и переведи, пожалуйста...!	Tankönyv
4.	Как вы думайте, что взял с собой Серёжа? Я помогаю вам. Он взял с собой подушку. (Visszakérdezek, ismételtetem.) ---> 5. kép	Kispárna + felirat

Az óra felépítésének indoklása:

Ezt az olvasmányfeldolgozó órát két alapos lexikai előkészítő óra előzte meg, így tudtam, hogy mire építhetek a gyerekek szókincsét illetően.

Ezzel indokolom, hogy első lépésként az olvasmány hallás utáni megértését iktattam be.

Második lépés

Ellenőrző kérdések a megértés fokára.

A kérdések vegyes típusúak, alkalmazkodva a tanulók

eltérő képességeihez. Ezért többségében kiegészítendő kérdéseket tettem fel, de előfordul néhány eldöntendő, erősen irányított kérdés is.

Előzőleg készítettem 5 rajzot, amelyek alapján (majd később) összefoglalható a szöveg tartalma. Ezen az órán a képeknek részben motivációs funkciójuk van, részben megértést segítő szerepet töltenek be.

Harmadik lépés

Az olvasmány elolvasása, lefordítása.

Ez a lépés mintegy összegzése az előzőeknek: hogyha még (mindig) maradt valami a szövegben, ami érthetetlen, akkor azok itt tisztázhatók. Természetesen ez a lépés is szolgálja az ellenőrzést, visszajelzés az eddigi munkáról.

A feldolgozás módjában a legnehezebb feladatoktól haladtunk a könnyebbek felé! Azért választottam ezt a módszert, mert

1. ismertem a csoport képességét,
2. az előzetes szókinccstanulást elég alaposnak éreztem,
3. így tudtam leginkább érvényesíteni a gyerekek kreativitását, így ösztönöztem őket a gondolkodásra.

Az órát egy csattanó zárta: a kispárna felmutatása, amelyre rá volt tűzve az új szó: . Így vizuálisan is találkoztak a gyerekek az új szóval azon kívül, hogy a kiejtést is gyakoroltuk, és ez a mozzanat is segített abban, hogy az óra jó hangulatban ért véget.

V. ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, A JÖVŐ TENDENCIÁI

A gyakorlóiskola szerepe meghatározó, alapvető fontosságú a főiskolai hallgatók képzésében.

Gyakorlóiskolánkban az elmúlt hat évtizedben (1929. szept. 5. óta) rangos műhelye alakult ki a hallgatók gyakorlati képzésének, amelynek az alapját két tényezőre vezethetjük vissza:

- Egyiket az a képzési rendszer adja, amely szerint a VI. félévben a főiskolai órarendbe iktatott ELŐKÉSZÍTŐ, BEMUTATÓ, ELEMZŐ tevékenység biztosítja a hallgatók felkészítését.
- A másik tényező: megfelelő szintű szaktárgyi, pedagógiai, pszichológiai ismeretekkel rendelkező kiváló gyakorlati szakemberek, szakvezető tanárok megléte.

Megállapításaink szerint csak a jól tervezett, a hallgatók aktív részvételével biztosított hallgatói tevékenység vezethet az órák sikeres megtartásához.

Jelentős szerepe van annak a tantárgypedagógiai oktatásnak, amely szintetizálni képes az általános iskolai tantervhez szükséges didaktikai, pszichológiai, pedagógiai, szaktárgyi ismereteket. Ehhez kell közvetlenül kapcsolódnia a szakvezető irányító, a hallgatók számára konkrét, elméleti, gyakorlati feladatokat nyújtó munkájának. Ezt az alapvető struktúrális rendszert alkalmaztuk az elmúlt évtizedben is.

újszerű, eddig nem alkalmazott videomagnós mikrotanítást iktattunk be két féléven keresztül: közvetlenül az első tanítási órát, ill. a zárótanítást megelőzően.

Ennek a mikrotanítási rendszernek egyértelműen pozitív hatása volt, mind minőségi, mind mennyiségi hatékonyságában.

A hallgatóktól nyert információk is megerősítettek bennünket abban, hogy a helyesen és jól kialakított tradíciók mellett, az újszerű formák alkalmazása fokozhatja a gyakorlóiskolai képzés eredményességét.

A jövő tendenciái:

A jövőben várható ennek az oktatástechnikai rendszernek a bővítése a következő területeken:

- Egy-egy nevelési terület képmagnóra rögzítése, (osztályfőnöki óra, szakköri munka, differenciált foglalkozás, tehetséggondozás, gyenge tanulók felzárkóztatása, stb.)

- Egyértelmű igényként jelentkezik a hallgatók és a szakvezetők részéről egyaránt az elméletileg helyesen megalapozott gyakorlat arányának növelése a tanárképzésben.

- Befejezésként szükségesnek látszik egy olyan stúdium beiktatása a főiskolai hallgatók számára, ahol a pedagógiai kutatás elméleti, módszertani, gyakorlati megvalósításához kapnának felkészítést.

IRODALOM JEGYZÉK

1. Ágoston György: A pedagógia alapfogalmai és a nevelési célrendszer. Akadémia Kiadó, Bp. 1976.
2. Ágoston-Nagy-Orosz: Méréses módszerek a pedagógiában. Tankönyvkiadó, Bp. 1971.
3. Az általános iskolai nevelés és oktatás terve OPI, 1978.
4. Bajkó Máttyás: A tanárképzés és az iskolai nevelés megújítása. Nemzetközi konferencia Svájcban, - Köznevelés. 1981. 41. 12. p.
5. Bajkó Máttyás: A tanárképzés fejlesztésének összehasonlító vizsgálata. -Pedagógiai Szemle. 1983. 5. 449-457. p.
6. Ballér E. /1981/ : Köznevelésünk reformja és a pedagógusképzés. Felsőoktatási Szemle, 6. 336-342.
7. Ballér Endre: A nevelési-oktatási folyamat tervezése a pedagógiai gyakorlatban. Pedagógiai kézikönyv, Bp. 1980. Tankönyvkiadó
8. Ballér Endre: Tantervelméleti és tantervi reform. Tankönyvkiadó, Bp. 1978.
9. Borg. W. R. /1977/ : Az oktatástechnológia bevezetésének alternatív stratégiái a pedagógusok képzésében és továbbképzésében. Nemzetközi oktatástechnikai szeminárium. Záródokumentum. OOK, 88-103.
10. J. S. Bruner: Az oktatás folyamata. Tankönyvkiadó, Bp.

1980.

11. Báthory Zoltán: Tanítás és tanulás. Tankönyvkiadó, 1985.
12. Báthory-Gyraki: Pedagógiai kézikönyv. Tankönyvkiadó, Bp. 1980.
13. Buda Béla: Az empátia - a beleélés lélektana. Gondolat Kiadó, Bp. 1978.
14. Búzás László: Csoportmunka. Bp. 1974.
15. Cropley: Tanítás sablonok nélkül. Tankönyvkiadó, Bp.

1983.

16. A Cselekvés Iskolája. Pedagógiai folyóirat /Szeged, 1933-1944./ Szerkesztette: Dr. Kratofil Dezső
17. Cserné Adermann G.-Dudás M.-Vastag Z. /1980.: A kommunikációs képesség fejlesztése a tanárképzésben. In: Képmagnetofon alkalmazása...II.00k, Veszprém, 24 - 25.
18. Czeizel Endre: A képesség és a tehetség biológiai értelmezése, a tehetséggondozás társadalmi szükségessége. Szegedi Nyári Egyetem 18. Szeged, 1981.
19. Falus Iván: A mikrotanítás elméleti és gyakorlati kérdései. Tankönyvkiadó, Bp. 1986.
20. Falus Iván: A visszacsatolás problémája a didaktikában. Pedagógiai Közlemények, 1969.
21. Falus Iván: A tanári hatékonyságról és a tanárképzésről. Pedagógiai Szemle, 1972. 12. 1109-1123.
22. Falus Iván: Mikrotanítás a gyakorlatban. Pedagógusképzés. 1978. 3.
23. Falus Iván: A pedagógus tevékenységének sajátosságai. Pedagógiai Szemle. 1979. 12. 1090-1102.

24. Gádor A.: A videomagnetofon szerepe a személyiségfejlesztésben. /1981 a/ In: Képmagnetofon alkalmazása...II.OOk, Veszprém, 195-206.
25. Gádor A.: A tanárszerep módosulása a személyiségfejlesztő célú videos foglalkozások vezetésekor. /1983/ In: Képmagnetofon alkalmazása...IV.OOk, Veszprém, 97-110.
26. Gáspár László-Kocsis József: A szentlőrinci iskolakerület elméleti alapjai és története I-II.
27. Geréb György: Pszichológia a gyakorlati tanárképzésben. Gyakorlóiskolánk fél évszázados pedagógiai törekvései 1929-1979. Szerkesztette: Dr. Veszprémi László Szeged, 1979. 41-47. p.
28. Golnhofer E.-M. Nádas M.: Az elmélet és a gyakorlat egységének biztosítása a pedagógusképzésben. In: Képmagnetofon ..III.OOk, Veszprém, 55-68. /1982/
29. Golnhofer-M. Nádas: A differenciálás alapvető problémái a pedagógiai folyamatban. Pedagógiai Szemle, 1979. 3. sz.
30. Gyakorlóiskolánk fél évszázados törekvései 1929-1979. Szerkesztette: Dr. Veszprémi László Szeged, 1979. 198. p.
31. Gyertyánffy István: A Budapesti Állami és Polgári Iskolai Tanítóképezde múltja és jelene. Budapest, Egyetemi Nyomda 1882.
32. Horváth R.: A videomagnetofon felhasználása a karvezetés oktatásában. Szombathelyi Tanárképző Főiskola

Tudományos Közleményei, 1978. 109-118.

33. Hunyadi Györgyné: Kollektivitás az iskolai osztályokban. Akadémiai Kiadó, Bp. 1977.
34. Illés A.: A videotechnika alkalmazása az ének-zene szakmódszertan oktatásában és a gyakorlati képzésben In: Képmagnetofon alkalmazása...IV.OOK, Veszprém, 207-215. /1983/
35. Kelemen László: A pedagógiai pszichológia alapkérdései Tankönyvkiadó, Bp. 1970.
36. Kokas Klára: Képességfejlesztés zenei neveléssel. Zeneműkiadó, Bp. 1983.
37. Kozma Tamás: A nevelésszociológia alapjai. Tankönyvkiadó. Bp. 1977.
38. Kozma Tamás: Az oktatás fejlesztése: esélyek és korlátok. Kossuth, Bp. 1983.
39. Korszerű nevelési módszerek az iskolában. Szerk.: Gál Erzsébet és Majzik Lászlóné ILV Bp. 1982.
40. Kozéki Béla: Motiválás és motiváció. A pedagógia időszerű kérdései hazánkban. Tankönyvkiadó, Bp. 1975.
41. Dr. Kratofil Dezső: A polgári iskolai tanárok gyakorlati kiképzése. A Köznevelés évkönyve, Bp. 1948. 214-223. p.
42. Kulcsár Tibor: Az iskolai teljesítmény pszichológiai tényezői. Tankönyvkiadó, Bp. 1982.
43. Kürti Jarmila: Kreativitásfejlesztés kisiskolás korban. Tankönyvkiadó, Bp. 1982.

44. E. Landau: A kreativitás pszichológiája. Tankönyvkiadó, Bp. 1974.
45. Lendvainé Aba Ildikó: Az iskola mint nevelő közösség. Pedagógiai kézikönyv. Tankönyvkiadó, Bp. 1980.
46. Lénárd Ferenc: A problémamegoldó gondolkodás. Akadémiai Kiadó, Bp. 1978.
47. Nagy Andor: A televízió és a pedagógia /A pedagógia időszerű kérdései hazánkban/. Tankönyvkiadó, Bp. 1977.
48. A megtanítás stratégiája. Szerk.: Nagy József Bp. Tankönyvkiadó, 1984.
49. Nagy László: Az ismeretek alkalmazásának pszichológiai problémái. Tankönyvkiadó, Bp. 1970.
50. Nagy Sándor: Az oktatáselmélet alapkérdései. Tankönyvkiadó. Bp. 1984.
51. Nagy Sándor: Didaktika. Tankönyvkiadó, Bp. 1972.
52. Nagy Sándor: A tananyag és az oktatási folyamat tervezésének időszerű kérdései. Pedagógiai Közlemények, Bp. 1979.
53. Nagy Sándor: Oktatástechnológia a neveléstudományok rendszerében. Pedagógiai Szöveggyűjtemény III. Bp. 1986. Tankönyvkiadó
54. Az oktatógép és az oktatás programozása. Szerk.: Illés Lajosné
55. Orosz Sándor: A tananyag elemzése. Pedagógiai Szöveggyűjtemény II. Tankönyvkiadó, Bp. 1986.
56. Pataki Ferenc: Nevelés és társadalom. Tankönyvkiadó, Bp. 1982.

57. Pedagógiai I. Szerkesztette: Szántó Károly, Tankönyvkiadó, 1984.
58. Pedagógiai Lexikon I-IV. Akadémiai Kiadó, Bp. 1976.
59. Pszichológia Szerkesztette: Dr. Veréb György, Tankönyvkiadó, Bp. 1976.
60. Réthy Endréné: Motiváció a tanítási órán, Pedagógiai Közlemények, Bp. 1978.
61. Salamon Jenő: Az értelmi fejlődés pszichológiája, Gondolat Kiadó, Bp. 1983.
62. Sass A.: Tanárjelöltek mikrotanítási gyakorlata, videomagnetofonos felvétel alkalmazása a képzésben, In:Képmagnetofon alkalmazása...III.OOK, Veszprém, 95-104.
63. Dr. Simon Gyula: A szegedi Cselekvés Iskolája, A munkára nevelés hazai történetéből, Akadémiai Kiadó, Bp. 1965. 481-534. p.
64. Dr. Simon Gyula: A polgári iskola és a polgári iskolai tanárképzés története Magyarországon Tankönyvkiadó, Bp. 1979.
65. Székely Endréné-Szokolszky István: Didaktika műszaki pedagógusok számára
66. Szendrei-Tóth: Logika a matematika szakos hallgatók részére, Főiskolai jegyzet
67. Szocializációs zavarok, beilleszkedési nehézségek, Szerkesztette: Kósáné Ormai Vera Tankönyvkiadó, Bp. 1985.
68. Szövényi Zs.: A pedagógusképzés továbbfejlesztéséért,

Pedagógiai Szemle 1983. 10. 944-953.

69. Szövényi Zs.-Ungárné Komoly J.: A videomagnó alkalmazása a nevelési gyakorlatokon In: Képmagnetofon alkalmazása...I.OOK, Veszprém, 8-21.'
70. Tudásszintmérés világszerte Szerk.: Illés Lajosné, A pedagógia időszerű kérdései külföldön, Tankönyvkiadó, Bp. 1971.
71. Vajó Péter /vál. és szerk./ : A tanárképzés összehasonlító vizsgálata. /Ausztria, Csehszlovákia, Finnország, NSZK és Hollandia./ 1-2 Bp. OPI. 1987.
72. Vajó Péter /vál. és szerk./ : új kihívások a tanárok, a tanárképzés és továbbképzés számára, különös tekintettel az iskola funkcióira és szervezetére. Az Európai Pedagógiai Intézetek igazgatóinak IV. konferenciája 1-3. Bp. OPI. 1987.
73. Dr. Veszprémi László: A gyakorlati képzés fél évtizedes tapasztalatai. Pedagógusképzés, 1978/1. 75-92. p.
74. Dr. Veszprémi László: A tanárképzés korszerűsítésének kérdései. Pedagógusképzés, 1981/1. 74-82. p.
75. Vizsgálatok a nevelés-oktatás korszerűsítésével kapcsolatban. Főszerkesztő: Nagy Sándor Pedagógiai Közlemények, Bp. 1977.
76. Pedagógusképzés, továbbképzés, "pedagóguskutatás" Nyugat-Európában Összeállította és szerkesztette: Vajó Péter /Könyvkiadó és Kultúrális Szolgáltató Kft. Bp. 1988. 128-129./

77. N.V. Kuzmina: A pedagógiai képességek kialakulása,
Tankönyvkiadó, 1963.

78. Е. М. Верещагин : Язык и культура / лингво-
В. Г. Костомаров: страноведение в преподавании
русского языка как иностран-
ного/

Издательство Московского
Университета 1973

79. К. И. Саломатова: Практикум по методике препода-
С. Ф. Шатилова : дования иностранных языков.

Москва " Просвещение " 1985

80. Т. А. Рамсина : Коммуникативные упражнения
М. А. Полидва :

Москва Издательство " Русский
язык " 1978